

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tamara Krivec

Donald Trump in stereotipi o Mehičanih

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tamara Krivec
Mentor: doc. dr. Ilija Tomanić Trivundža

Donald Trump in stereotipi o Mehičanih

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Mentorju doc. dr. Iliji Tomaniću Trivundži se zahvaljujem za pomoč in koristne napotke pri pisanju diplomske naloge, Primožu za pomoč pri kazalu, mami Mariji pa za potrpežljivost. Nalogo posvečam očiju.

Donald Trump in stereotipi o Mehičanih

Donald Trump je v predvolilni kampanji v boju za predsedniški stolček v ZDA zanemarljivo skoraj vsa pravila političnega in etičnega komuniciranja v javnosti. Ostro je napadal vse »nasprotnike«, ki so mu prečkali pot, pri tem pa, presenetljivo, podpore volivcev ni izgubljal, ampak jo je le večal. Največ podpornikov ima med moškimi nižjega srednjega razreda, ki so zaradi selitve proizvodnje izgubili delo v ZDA, pri tem pa morali gledati, kako jim službe »kradejo« tujci, med drugim mehiški priseljenci. Cilj te diplomske naloge je dokazati, da je Donald Trump izrabljal že obstoječe stereotipe o Mehičanih kot o kriminalcih, preprodajalcih drog, morilcih, posiljevalcih, »tatovih služb«, z njimi pa ustvarjal dodatno sovražno nastrojenost zoper »nevarne tujce« v ZDA. Do končnih ugotovitev sem prišla s pomočjo analize dveh govorov in dveh intervjujev Donalda Trumpa, analize zapisov o Mehičanih in politiki priseljevanja na njegovi uradni spletni strani ter z analizo tвитov, objavljenih na njegovem uradnem uporabniškem računu.

KLJUČNE BESEDE: Donald Trump, stereotipi, Mehika, ZDA, priseljevanje.

Donald Trump and stereotypes about Mexicans

In his presidential campaign Donald Trump broke almost all of the rules of political and ethical communication in public. He was harsh at attacking all of his »opponents« but surprisingly did not lose support with the voters, on the contrary – he increased it. Amongst his most loyal supporters are middle-aged men from the lower middle working class who lost their jobs on account of relocation of the production to the countries with a cheaper workforce, Mexico included. The goal of this diploma thesis is to prove Donald Trump abused already existing stereotypes about Mexicans – as criminals, drug dealers, murderers, rapists, »job stealers« and by using them he created further hostile behaviour towards »dangerous others« in USA. To get to a conclusion I analyzed two of the Donald Trump's speeches and two of his interviews, I analyzed passages connected to immigrants and immigration policy on his official web site as well as some tweets published on his official twitter account.

KEY WORDS: Donald Trump, stereotypes, Mexico, USA, immigration.

Kazalo

1 Uvod	7
2 Politično komuniciranje	9
2.1. Diskurz	10
2.1.1. Politični diskurz.....	10
2.1.2. Jezik politikov	11
3 Politični in gospodarski odnosi med ZDA in Mehiko	11
3.1. Ameriško-mehiška vojna in odcepitev nekaterih ozemelj	12
3.2. Vpetost ZDA v mehiško gospodarstvo	12
3.2.1. Dolg in posojanje denarja.....	13
3.2.2. Protesti mehiških delavcev	14
3.2.3. Neoliberalne reforme in sporazum NAFTA.....	15
3.4. Množične migracije.....	16
3.4.1. Program Bracero	17
3.4.2. Tovarne Maquiladoras.....	18
3.4.3. Deportacije mehiških delavcev iz ZDA	19
3.5. Gradnja zidu na ameriško-mehiški meji.....	19
3.6. Narkokarteli.....	20
3.6.1. Narkovojna	22
3.6.2. Umikanje ameriških investicij iz Mehike zaradi groženj narkokartelov.....	23
4 Stereotipi, rasizem in predsodki	24
4.1. Stereotipi	24
4.2. »Drugi«.....	25
4.3. Rasizem	26
4.3.1. Vloga medijev pri razširjanju rasizma	27
4.5. Stereotipi o Mehičanih	28
4.5.1. Vloga popularne kulture	29
4.5.2. Podoba Mehičanov v literaturi	30
4.5.3. Podoba Mehičanov v ameriškem filmu.....	31
5 Kritična diskurzivna analiza	33
5.1. Metoda.....	34
6 Uporaba stereotipov o Mehičanih v izjavah in zapisih Donalda Trumpa v javnosti	35
6.1. Uradna spletna stran	36
6.1.1. Stereotip Mehičanov kot zajedavcev ZDA, ki živijo od denarja ameriških davkoplačevalcev, ter tatov služb.....	36
6.1.2. Stereotip Mehičanov kot grožnja varnosti ZDA	38
6.2. Govori in intervjuji.....	40
6.2.1. Govor ob napovedi kandidature	41
6.2.2. Govor ob sprejetju republikanske predsedniške nominacije.....	42
6.2.3. Novinarska intervjuja	44
6.2.3.2. Intervju s Chrisom Cuomo	46
6.3. Twitter	47
6.3.1. Stereotip Mehičanov kot zajedavcev ZDA, ki živijo od denarja ameriških davkoplačevalcev, ter tatov služb.....	47
6.3.2. Stereotip Mehičanov kot grožnja varnosti ZDA	48
7 Zaključek	50
8 Literatura	55
Priloga	58
Priloga A: Tviti.....	58

Priloga B: Intervju z Andrejem Brstovškom.....	60
Priloga C: Intervju z Marcelom Štefančičem.....	64

1 Uvod

Cilj diplomske naloge je predstavitev konstrukta pojma »Mehičani«, ki ga je Donald Trump v ameriški predsedniški predvolilni kampanji ustvaril na podlagi sprejetih stereotipov, uporabil pa za poglobljanje strahu med Američani pred »nevarnimi« tujci, ki jim kradejo službe in posiljujejo njihove ženske. Moja teza je, da je Donald Trump z izjavami, naperjenimi proti Mehičanom, ustvaril dva pola – »mi« (Američani) in »oni« (Mehičani). Z uporabo stereotipov, ki Mehičane predstavljajo kot kriminalce, člane tolpe, preprodajalce mamil in tiste, ki Američanom kradejo službe, hkrati pa živijo na račun ZDA, je vse mehiške priseljence, ne zgolj tiste, ki so mejo prestopili nezakonito, opredelil kot drugorazredne prebivalce ZDA, Američane pa postavil nad njih.

Diplomska naloga je sestavljena iz teoretičnega in empiričnega dela. V teoretičnem delu sem predstavila pojme kot so politično komuniciranje, diskurz in jezik politikov, zgodovinske povezave med Mehiko in ZDA, prepletanje gospodarstva med njima, vzroke za množični priseljevanje, pa tudi stereotipe, na katere se v svojih govorih in izjavah naslanja Trump. Stereotipi se povezujejo s tematikami, razdelanimi na začetku: neoliberalna politika je številna delovna mesta iz ZDA preselila v Mehiko, kjer je delovna sila cenejša, na podlagi tega pa je nastal stereotip o Mehičanih, ki ZDA kradejo službe. Z neuspehom nekaterih trgovinskih sporazumov, ki so v Mehiki obljubljali več služb in višje plače, se je povečalo priseljevanje Mehičanov v ZDA, med drugim tudi nezakoniti prestopi meje. Priseljenci naj bi s seboj v ZDA prinesli tudi »težave« - droge in kriminal, s čimer se povezuje stereotip o tem, da Mehičani predstavljajo grožnjo varnosti v ZDA. S poročanjem medijev in popačenimi podatki, ki jih ameriška oblast in tudi Donald Trump podajajo javnosti, pa se je obudila tudi ideja gradnje varnostnega zidu med državama.

V empiričnem delu sem na podlagi Trumpovih zapisov na twitterju, nagovorov volivcev in zapisov na njegovi uradni spletni strani dokazovala Trumpovo izrabljanje dolgoletnih (in popačenih) stereotipov o Mehičanih, s katerimi si gradi priljubljenost med volivci. Za dojetanje širše slike sem opravila še dva intervjuja: z nekdanjim Dnevnikovim dopisnikom v ZDA Andrejem Brstovškom ter z novinarjem Marcelom Štefančičem.

Donalda Trumpa ameriški mediji opisujejo kot nasilneža, medijskega zvezdnika, milijarderja, demagoga, psihopata, več kot tisoč ameriških psihiatrov pa ga je označilo za neprimerne za položaj kandidata za ameriškega predsednika. Razlog za to so osebne motnje, ki jih kaže

v javnih nastopih (gre torej za oceno/kritiko javne osebnosti in obnašanja, ne pa za oceno njegovih osebnostnih karakteristik v zasebnem življenju), med drugim paranoja in narcizem, eden od zdravnikov pa ga je opisal tudi kot »nevarnega norca«. Zaradi vsega tega je še toliko težje razumeti, kako se je lahko iz zasmehovanega kandidata v predvolilni kampanji uspel povzpeti vse do republikanskega kandidata za predsedniški stolček, hkrati je ravno zaradi tega tudi zanimiv. Zdi se, da je Trump v pravem času začel kričati »prave« stvari, pa četudi rasistično in sovražno obarvane. V času, ko so Evropo preplavili »nevarni tujci«, begunci iz Sirije, in je madžarski premier Victor Orban po njih grobo udrihal ter svaril pred »potujčenjem« čiste Evrope, je na drugi strani luže s podobnimi primeri Američane proti priseljencem hujskal Trump. Proti pričakovanjem vseh mu je ogromno ljudi prisluhnilo. Slabše izobraženi belopolti Američani so namreč že več let čakali na grešnega kozla, ki ga bodo lahko okrivili za vse slabši gospodarski položaj, v katerem so se znašli, s prstom pa so najlažje pokazali na tujca.

Migracije so sicer rezultat globalnih gospodarskih poslov, množično preseljevanje sproži globalno gospodarstvo, a je odziv nanj omejevanje z državnimi mejami in pojavom politike izključevanja, opozarja Nestor Rodriguez. Skrajna desnica namreč ravno tujo delovno silo krivi tako za družbene kot ekonomske težave. V bogatih državah po vsem svetu (Rusija, Madžarska, Poljska) se razvijajo nove oblike nacionalizma, predstavniki katerega kažejo nagnjenost k šovinizmu, simpatizirajo z avtoritarizmom in so skeptični glede globalizacije, ki v veliko primerih privede tudi do sovražne nastrojenosti proti priseljencem in trgovskim sporazumom.

Če je nekoč veljalo, da lahko s trdim delom, odrekanjem in vztrajnostjo vsakdo izpolni ameriški sen, danes ni več tako. Vsaj ne pod taktirko Donalda Trumpa. Ameriški sen je na voljo zgolj Američanom, za tiste, ki so v državo vstopili brez dokumentov, pa se začinja nočna mora. Latinoameričanov je v ZDA vsako leto več, s hitrim približevanjem 40 milijonom pa so v ZDA od Afroameričanov prevzeli titulo največje nebelske manjšine. Četrtnina naj bi jih bila nezakonitih priseljencev, od njih kar 70 odstotkov Mehičanov. Z nadaljevanjem toka priseljavanja bi lahko do leta 2018 predstavljali večino prebivalstva v Kaliforniji, do srede stoletja pa bi jih bilo za kar četrtnino prebivalstva celotnih ZDA.

To pa bi bila verjetno najhujša nočna mora Trumpa in njegovih podpornikov. Republikanski predsedniški kandidat v svojih nagovorih ni izbiral besed, politično korektnost, ki je

Američanom zelo blizu, je dal na stran, v javnosti je za opise Mehičanov uporabljal žaljivke, napovedal gradnjo zidu, s katerim bi jim preprečil fizični vstop v državo, vse tiste, ki v njej že živijo - gre za okoli 11 milijonov ljudi - bi nagnal »domov«. Njegova retorika je ostra, govori glasno in se ne opravičuje za izjave, tudi za tiste ne, za katere ve, da jih ne bi smel izreči na glas. Brez ovinkarjenja glasno pove tisto, kar si domnevno misli povprečen Američan – hočem svojo državo nazaj in hočem, da je znova veličastna.

2 Politično komuniciranje

Retorika je srž demokracije še iz časov antične Grčije, vsako opredeljevanje političnega komuniciranja pa je vezano na vprašanje vsebine, namena in sestave take komunikacije. Definicij političnega komuniciranja je več, eni ga razumejo kot »proces določanja družbenih usmeritev prek razlage in opisovanja interesov razmerij moči in vloge posamezne družbe na svetu«, drugi kot »strateško uporabo komunikacij za vplivanje na javno znanje, prepričanja in politične zadeve«, tretji kot »pogovore, ki potekajo po institucionaliziranih kanalih in so določeni z volitvami«, ali pa kot vpliv na odnose med političnimi organizacijami, mediji in državljani (Ferfila 2013). »Politično komuniciranje razumemo kot komunikacijo oziroma izmenjavo pomenov med najmanj dvema akterjema tega procesa (političnimi odločevalci, množičnimi mediji, občo javnostjo in subpolitičnimi akterji)« (Bučar Ručman 2011, 41). Javnost sporočila političnih odločevalcev in strank največkrat prejema prek medijev, ki pa lahko to sporočilo tudi dopolnijo, spremenijo ali dodajo komentar preden ga podajo javnosti. (Bučar Ručman 2011). France Vreg (2000, 18) pravi, da politično komuniciranje »omogoča izražanje mnenj, stališč, potreb in interesov različnih socialnih skupin«.

Tradicionalno javnost je s komercializacijo medijev, koncentracijo medijske industrije in nastankom novih medijev nadomestila »nova javnost«, v kateri imajo nadzor strokovnjaki za marketing, odnose z javnostmi in oglaševanje. Leon H. Mayhew pravi, da »medijske kanale, oblike in sporočila javnega komuniciranja obvladujejo profesionalni praktiki, in zato postavljajo dnevni red in čas javnih razprav« (Mayhew v Vreg 2000, 41). Dodaja, da so politično komuniciranje začeli obvladovati politični svetovalci, ki javnosti »prodajajo« predsedniške kandidate.

Vreg (2000, 86) izpostavlja še pomembnost množičnih medijev, ki »prevzemajo primarno vlogo komuniciranja družbe med seboj in tako izpodrivajo vlogo medsebojnih odnosov in

skupinskega komuniciranja«. Dodaja, da množični mediji postajajo glavni posredniki komuniciranja med državo in javnostjo, hkrati pa nadzirajo ekonomsko in politično elito. Ameriška politologa David Paletz in Robert Entman opozarjata na manipulacijo medijev, ki »nekateri nosilce moči prepričajo, da niso odgovorni javnosti« (Paletz in Entman v Vreg 2000, 86).

2.1. Diskurz

Diskurz je v splošnem pomenu jezik kot element družbenega življenja, uporablja pa se tudi kot »način izražanja, ki daje pomen izkušnjam iz določene perspektive« (Grobelšek 2013, 3). T. A. Van Dijk diskurz opisuje kot »družbeno uporabo jezika ali načina govora, ki vključuje tri pomembne dimenzije samega diskurza: uporabo jezika, komunikacijo in interakcijo v družbenih situacijah« (Van Dijk v Grobelšek 2013, 3). Norman Fairclough in Ruth Wodak pa opozarjata, da lahko ima diskurzivna praksa ideološke posledice, saj lahko »z načini reprezentacije in pozicioniranja pomaga pri produkciji in reprodukciji neenakih odnosov moči med družbenimi razredi in skupinami« (Fairclough in Wodak v Grobelšek 2013, 4).

Diskurz v medijih je največji vir, na osnovi katerega ljudje pridobivajo informacije, prek njega pa oblikujejo svoje vedenje in ideologijo, to pa se nanaša tako na običajne državljane kot na elite. Mediji ta diskurz sooblikujejo s pomočjo politikov, akademikov in predstavnikov elit, a so glede na svobodo medijev ravno medijske elite odgovorne za prevladujoč diskurz v medijih, ki jih nadzirajo. Podobno vlogo imajo mediji pri oblikovanju etničnega diskurza. Van Dijk ob tem navede različne razloge – večina belcev ima vsak dan zelo malo stikov z manjšinami, manj alternativnih virov informacij o manjšinah, mediji polarizirajo novice o manjšinah z osredotočanjem na to, kakšno grožnjo predstavljajo za »nas«, manjšina pa nima dovolj moči, da bi se lahko kosala s pristranskim poročanjem. Mediji lahko tako zlorabijo svojo moč za ustvarjanje diskurzivne in kognitivne hegemonije, ki je potrebna za proizvodnjo in razmnoževanje »novega« rasizma (van Dijk 1991).

2.1.1. Politični diskurz

»Politični diskurz je komuniciranje političnih sporočil. Izraža pripadnost politični skupini in razpoznavanju političnih govorcev v odnosu do drugih socialnih skupin«. Vreg pravi, da je ta vrsta diskurza polna politične in strokovne argumentacije, in da ker govorniki ponavadi ne

uporabljajo »jezika preprostih ljudi«, takšen diskurz »ne odpira možnosti, da bi ustvaril dialog z javnostjo in ljudi spodbudil k politični participaciji« (Vreg 2000, 56).

2.1.2. Jezik politikov

Jezik politikov je drugačen kot jezik preprostih ljudi, torej političnega komuniciranja, na kar vplivajo vedenjski vzorci, pričakovanja, izobrazba, interesi, zato mora politik pri nagovorih ljudstva jezik prilagoditi občinstvu. Govornik mora tako oblikovati razumljive stavke, govori pa morajo biti vsebinski in prepričljivi. Vreg izpostavi, da nekateri politiki skušajo množico pritegniti z afektivnim diskurzom, a jim lahko to uspe le v primeru, če se občinstvo strinja z njegovo tezo. »Z ritmičnim, jasnim in močnim glasom, z izbiranjem udarnih izrazov, z navezovanjem na patetična mesta in stereotipe, z enostavnimi in sugestivnimi primeri, ki se zde logični, lahko govornik vpliva na množico« (Vreg 2000, 67). Pri tem mu pomaga, tako Vreg, tudi osebnost in karizma, značilna za velike voditelje. Z razvojem medijske in informacijske tehnologije ter globalnega komuniciranja se je ustvaril nov globalni politični in medijski diskurz, v katerem so politiki postali medijski zvezdniki, njihove govore, v katerih prevladuje jezik populizma, pa lahko prek televizije in spletnih medijev spremljamo po celem svetu. Ravno televizija je spremenila ameriške politične kampanje oziroma vsaj način, na katerega občinstvo dojema kandidate. »Politiki, še posebej predsednik, so v televizijskem pogovoru sicer fizično dostopni, niso pa tudi pripravljene pokazati čustev in vrednot,« piše Bogomil Ferfila ter dodaja, da je na televiziji »skoraj pomembnejše, kako kdo odgovarja, kakor kaj odgovarja« (Ferfila in Kos 2002, 133). Ameriški novinar Martin Schram opozarja, da se »javnost zaveda in sprejema dejstvo, da je vsa politična retorika ena sama predstava, bolj ali manj poceni šov. To pomeni, da ljudje vse bolj verjamejo, da je sposobnost nastopanja in igranja najpomembnejša sposobnost, ki jo mora imeti politik, da je lahko izvoljen« (Schram v Ferfila in Kos 2002, 135).

3 Politični in gospodarski odnosi med ZDA in Mehiko

Za razumevanje trenutnih odnosov med Združenimi državami Amerike in Mehiko je pomembno predstaviti in razumeti njune politične in gospodarske odnose skozi zgodovino, na osnovi katerih so se sčasoma oblikovali tudi stereotipi o Mehičanih. Začetek tako gospodarskih kot političnih odnosov med Mehiko in ZDA sega v čas Ameriško-mehiške vojne, v kateri so si ZDA prilastile skorajda polovico mehiškega ozemlja. Od takrat Mehika v severno sosedo izvaža cele generacije delavcev, ki so opravili večino dela, na katerem sloni

industrijska in kmetijska infrastruktura ZDA. V času mehiške revolucije so ZDA večkrat posredovale v notranjem konfliktu ter v Mehiki na področju železnic, rudarstva in nafte zaščitile lastne politične in gospodarske interese. Vzpon kapitalizma so na svojih plečih nosili mali mehiški kmetje, ki so zapustili domače kmetije in se v ZDA odpravili iskat boljše življenje, a so bili zaradi diskriminacije za svoje delo slabo plačani, kar je po gospodarskem zlomu vodilo do množičnih stavk leta 1933. Neoliberalizem je večji del mehiških državljanov pahnil na rob revščine ali pa čez njega, znižale so se tako gospodarska rast kot plače. Kljub obetajočim napovedim tudi sporazum NAFTA ni prinesel odreditve za Mehiko in njene delavce, ravno obratno – brezposelnost se je povišala, služili so zgolj tuji kapitalisti, mehiško kmetijstvo pa je bolj ali manj propadlo (Akers Chacón in Davis 2006).

3.1. Ameriško-mehiška vojna in odcepitev nekaterih ozemelj

Nekaj držav, ki so sedaj del ZDA, je nekoč pripadalo severu Mehike. Kalifornija in Nova Mehika sta se po koncu Ameriško-mehiške vojne med letoma 1846 in 1848 odcepili od Mehike ter postali del ZDA, Teksas pa je podobno, pa čeprav Mehika tega uradno ni priznala, storil že 1836. Ravno ta oborožen konflikt je bil ključna prelomnica v odnosih med državama. Mehika je po razglasitvi neodvisnosti leta 1821 tri leta kasneje postala republika, a je bilo stanje v državi nestabilno, zaradi česar so bili na spopad s severno sosedo popolnoma nepripravljeni. ZDA so Mehiki za vojno škodo plačale simboličnih 15 milijonov dolarjev, ta pa se je odpovedala boju za države, ki so se od nje odcepile. Z nastankom nove meje se je okoli 125.000 državljanov Mehike čez noč znašlo v »tujih državah«, pa čeprav so bili na svoji zemlji. Osvojitve dela mehiškega ozemlja je že takrat kazala na to, kako si bogatejši, industrializirani narodi za potrebe gospodarskega izkoriščanja nasilno podredijo slabše razvite države (Akers Chacón in Davis 2006).

3.2. Vpetost ZDA v mehiško gospodarstvo

Američani so bili vpeti tudi v mehiško gospodarstvo. Med letoma 1821 in 1920 je bila država v povprečju v vojni enkrat na desetletje, ZDA pa so južnim sosedom tu in tam priskočile na pomoč, s čimer so si zagotovile primerne pogoje za sklepanje poslov. Pomoč je postala nujna, ko je Mehika za ZDA postala pravo »odlagališče kapitalskih naložb« po vojni med državama, in ko ZDA z diplomacijo niso prišle do zelenega cilja, so si pomagale z vojsko. Med mehiško revolucijo, med letoma 1910 in 1920, so ameriški vojaki kar dvakrat vdrli v Mehiko in vzeli oblast tistemu, »ki bi lahko škodil njihovim gospodarskim interesom« (Akers Chacón in Davis 2006, 104). Na začetku 20. stoletja so ZDA nadzorovale že mehiško naftno industrijo,

železnice in rudarstvo, ameriški novinar John Ross pa je pisal tudi o tem, kako so številne danes priznane in najpremožnejše ameriške družine (Rockefeller, Guggenheim) bogastvo zaslužile na plečih ameriškega vmešavanja v mehiško gospodarstvo. Do 20. let prejšnjega stoletja so ZDA tako nadzirale že 80 odstotkov železniškega sistema, 81 odstotkov kapitala rudarske industrije in 61 odstotkov investicij v naftna polja v Mehiki (Akers Chacón in Davis 2006).

Med letoma 1940 in 1970 se je mehiška vlada osredotočila na produktivnost kmetijske proizvodnje, tuje investicije so bile velike, proces so poimenovali »zelena revolucija«, Mehiko pa, gospodarstvo katere je letno naraslo za šest odstotkov, poimenovali kar za čudež. A ko je po eni strani cvetel posel za velike, kapitalistične kmete, ki jih ni bilo mnogo in so za izvoz v ZDA pridelovali jagode, kavo in paradižnik, po drugi strani preostala večina majhnih, ki je pridelovala koruzo in fižol, z njimi ni mogla tekmovati (Akers Chacón in Davis 2006).

3.2.1. Dolg in posojanje denarja

ZDA so svojo voljo pri razvoju mehiškega gospodarstva lahko uvajale tudi zato, ker so Mehiki posojale veliko denarja. Tako se je med letoma 1952 in 1958 zunanji dolg Mehike povečal za 500 odstotkov, na več kot pol milijarde dolarjev, največ pa je Mehika dolgovala ZDA. Naraščanje mehiškega zunanjega dolga (leta 1994 je znašal že 130 milijard dolarjev), devalvacija denarne valute peso, varčevanje pri porabi državnih sredstev, pa tudi nastajanje večjih farm, ki so lokalnim kmetom odžrle delo, pridelke pa izvažale v ZDA, je večji del mehiškega prebivalstva pahnilo na rob revščine ali pa celo prek njega. Zato je bilo vse več družin odvisnih od denarja sorodnikov, ki so delali na drugi strani meje, torej v ZDA (Akers Chacón in Davis 2006).

Ameriška zunanja politika po drugi svetovni vojni temelji na tem, da je treba za potrebe podjetniškega sektorja vzdrževati ugodne razmere za naložbe in trg v Latinski Ameriki in drugod. Na področju geopolitike in vojaške strategije so ZDA skušale države Latinske Amerike uporabiti kot »dvorišče« brez evropskega in kasneje kitajskega vpliva, hkrati pa so v Mehiki podpirale zavezniški vojaški režim na oblasti, s čimer so preprečile notranje konflikte, ki bi lahko privedli do neodvisnosti od ameriške hegemonije. V 70. letih prejšnjega stoletja se je pokazala borbenost mehiških kmetov in delavcev – samo leta 1977 je bilo v Mehiki najmanj 300 stavk, ki so bile posledica vse slabših gospodarskih razmer in varčevalnih ukrepov. Kmetijski sektor je komajda rasel, številnim kmetom so zasegli hiše, zaradi česar se

jih je mnogo odpravilo boljše življenje iskat v ZDA, ali pa so obupani začeli delati v industriji pridelovanja in preprodaje drog. Posledice neoliberalizma so bile za mehiške državljane namreč povečini negativne, saj sta se znatno znižali gospodarska rast kot povprečna plača (Mercille 2011).

3.2.2. Protesti mehiških delavcev

ZDA so poleg zemlje in industrije sčasoma začele izrabljati še poceni delovno silo v Mehiki, ki jo je bilo zaradi pomanjkanja sindikalnih združenj lažje nadzorovati. Tako so v ZDA od leta 1917 sprejemali »delavce goste«, ki so jih uvažali in izvažali kot blago, na plantažah, v vinogradih in sadovnjakih pa so delali namesto »dražjih« ameriških delavcev. Po zlomu newyorške borze leta 1929 je svet zajela velika gospodarska kriza, v kateri so se znižale tudi plače. Od leta 1928 do 1932 se je na primer urna postavka z 1,5 dolarja znižala na 40 centov, slabi delovni in življenjski pogoji pa so dodatno prispevali k organiziranju delavcev vseh narodnosti in ras v enotne sindikate. Leta 1933 je Kalifornijo preplaval val okoli 30 stavk, v katerih je sodelovalo okoli 47.500 delavcev. Začele so se aprila pred pobiranjem graha ter se nadaljevale na plantažah češenj, grozdja, breskev, sladkorne pese in paradižnika. Največja stavka, po različnih podatkih se je je udeležilo med 12.000 in 18.000 delavcev, se je odvila oktobra na plantažah bombaža v dolini San Joaquin. Ta velja za največjo in najpomembnejšo stavko v zgodovini ameriškega kmetijstva. Delavci so imeli dovolj slabih plač, delovnih ter življenjskih pogojev, zato so od vodstva zahtevali višje plače, osemurni delavnik, plačane nadure, konec diskriminacije ter plačan prevoz na delo in nazaj. Večino stavk je vodil sindikat CAWIU. Začetne stavke so z grožnjami in napadi zadušili delodajalci, lastniki in lokalne oblasti, sčasoma pa so tudi ti morali priznati premoč sindikata in vztrajnost delavcev, tako da so jim v večini primerov plače znatno dvignili. V Sanjoaquinovi dolini je bombaž obiralo več kot 15.000 delavcev, od katerih so bile tri četrtine Mehičanov. Tri leta gospodarske depresije je njihove plače znižalo za kar 75 odstotkov, zato so zahtevali pošteno plačilo za pošteno delo. Miroljubno stavko delavcev so prekinili brutalni napadi njihovih nadrejenih, umrlo je več ljudi, številni so bili aretirani – povečini na strani stavkajočih in v sindikatih. S posegom zveznih oblasti se je stavka po treh tednih končala, delavcem so plače malce povišali, a ne za toliko, kolikor so zahtevali, kalifornijski guverner pa jim je obljubil finančno pomoč države (Bronfenbrenne 1990).

3.2.3. Neoliberalne reforme in sporazum NAFTA

Julien Mercille (2011) ugotavlja, da so neoliberalne reforme v Mehiki izvedli v začetku 80. let prejšnjega stoletja, ko je dolžniška kriza prevzem oblasti dovoljevala novi vrsti mehiških politikov, ki so privatizirali državno premoženje, deregulirali podjetja in oslabili delo, obenem pa razbili kmetovalne skupnosti. Reforme večini mehiškega prebivalstva niso koristile, saj se je stopnja revščine povišala, enakopravnosti je bilo manj, gospodarska rast v Mehiki pa je stagnirala. Sredi 90. let prejšnjega stoletja je finančna liberalizacija v Mehiki privedla do večjega pritoka denarja mednarodnih vlagateljev, a se je država znašla v težavah, ko vlagateljem na osnovi NAFTE ni uspelo ustvariti pričakovanega dobička in so denar iz države umaknili. Da bi ohranila vrednost pesa, si je Mehika izposodila še več denarja, v nekaj tednih v primerjavi z dolarjem izgubila polovico vrednosti, zaradi česar si je sposodila še več denarja. Tega so dobili na osnovi obljube novih neoliberalnih reform gospodarstva, vključujoč varčevalne ukrepe in odprtje bank tujim lastnikom. Takrat je v Mehiki nastopila huda recesija, število brezposelnih se je podvojilo, znižala se je vsota denarja, sicer namenjena socialni in zdravstvu, pa tudi izobraževanju, plače so se leta 1995 znižale za 16 odstotkov, razmere so polovico prebivalstva pahnile v še hujšo revščino, skoraj 90 odstotkov mehiškega bančnega sistema pa je pristalo v rokah tujcev. Po drugi strani je del elit dodatno obogatel z nakupom državnega premoženja, prodanega v privatizacijskih postopkih (Mercille 2011).

Z NAFTA, Severnoameriškim sporazumom o prosti trgovini, ki je s podpisom mehiške, ameriške in kanadske vlade začel veljati 1. januarja 1994, so v Mehiki tudi uradno formalizirali neoliberalno politiko, ki so jo v praksi (zlasti v kmetijstvu) uvajali že več let. Podpisniki so pričakovali, da bo sporazum spodbudil lokalne in tuje investicije v proizvodnjo tržnega potenciala v Mehiki, ki bi ga izvažali v ZDA, posledično hitro širjenje proizvodnega sektorja pa bi na pot rasti s seboj potegnilo ostalo mehiško gospodarstvo. V sporazumu je bilo zapisano, da bodo na njegovi osnovi v vseh treh državah podpisnicah »ustvarjena nova delovna mesta, izboljšane delovne razmere in življenjski standard ljudi«, pa tudi, da bo iz revne države v razvoju Mehika postala cvetoče tržišče za izvoz v ZDA (Balakrishnan in Elson 2011, 176; 201).

Leta 1995 je Jorge Castañeda Gutman, ki je kasneje delal kot generalni sekretar na mehiškem zunanjem ministrstvu, zapisal, da je bil sporazum NAFTA »dogovor med magnati in mogotci: sporazume za bogate in mogočne v ZDA, Mehiki in Kanadi, torej dogovor, ki je navadne ljudi učinkovito izključil iz družbe vseh treh držav« (Mercille 2011, 1645 - 1646). NAFTA je bil

namreč poslovni projekt, ki so mu nasprotovali sindikati delavcev, okoljevarstvene skupine in večina volivcev v Kanadi, Mehiki in ZDA (Mercille 2011). V vseh treh državah so se znižale plače, medtem ko je bil dobiček podjetij rekorden. Posledice so bile najhujše za Mehiko – vlada ocenjuje, da je leto dni po ratifikaciji sporazuma brez službe ostalo milijon ljudi. Sporazum je pokopal tudi kmetijstvo, saj je država, ki so jo zgradili na proizvodnji koruze, leta 1993 iz ZDA uvozila več koruze kot jo je pridelala doma. Med letoma 1994 in 2004 je uvoz poceni zrnja iz ZDA v bankrot potisnil 1,3 milijona malih kmetov, strokovnjaki pa ocenjujejo, da jim bo sledilo še na milijone (Akers Chacón in Davis 2006).

3.4. Množične migracije

V mehiški revoluciji leta 1910 je življenje izgubilo dva milijona ljudi, do konca 30. let prejšnjega stoletja, ko v državi niso mogli več pridelati zadosti hrane za vse, brezposelnost pa se je poviševala iz meseca v mesec, so Mehičani začeli iskati nove možnosti za preživetje. Politične in gospodarske razmere v Mehiki so tako že od konca 19. stoletja vplivale na preseljevanje mehiških delavcev v ZDA, ko so jih zaradi nizke cene dela in začasnega bivanja v ZDA sprejeli z odprtimi rokami, videli pa so jih celo kot rešitev za težave pomanjkanja delovne sile. Vpeljevanje neoliberalnih reform in neuresničene napovedi novih delovnih mest po podpisu sporazuma NAFTA pa so desetletja kasneje v selitev na severno stran ameriško-mehiške meje prisilile vse več mehiških delavcev. Prvi množični val preseljevanja v ZDA se je tako zgodil konec 19. stoletja, ko so se Mehičani ob obljubah služb zasebnih podjetij in ameriške vlade začeli odseljevati v ZDA, kjer so s delom, svojo kulturo in sodelovanjem v politiki pomagali pri gradnji modernih Združenih držav Amerike. Ker je bila potreba po delavcih velika, je imela Amerika skoraj polovico svojega obstoja odprte meje, delavci iz tujih držav pa so tako oblikovali nov »ameriški delavski razred«. Nekateri politiki so v tistem času mehiške delavce cenili bolj kot ostale priseljence. Demokratični predsednik Woodrow Wilson je leta 1916 dejal, da »so mehiški delavci rešitev za problem dela v ZDA. Ta zemlja je bila nekoč del njihove države, lahko in bodo delali« (Wilson v Akers Chacón in Davis 2006, 126). Mehiški delavci so bili v začetku 20. stoletja priljubljeni tudi zato, ker jih je veliko prihajalo na delo zgolj sezonsko, nato pa so se vrnili domov, zaradi česar delodajalcem izven sezone ni bilo treba skrbeti zanje. Po drugi strani so delodajalci zelo hitro ugotovili, da lahko te iste delavce plačajo manj, poleg tega niso imeli političnih pravic, niso mogli voliti, niso se družili z ostalimi delavci, zaradi vseh teh razlogov pa so tudi težje oblikovali morebitne sindikate, s katerimi bi zahtevali več pravic. Postopek za pridobitev dokumentov je bil za nezakonite mehiške priseljence, ki so delali v ZDA, preveč zapleten in predrag, zato se jih je

zanj odločilo le malo. Posledično so pri ameriških delodajalcih delali pod slabšimi pogoji, v primeru stavk in protestov so jim grozili z deportacijo, z vse večjim številom nezakonitih priseljenjskih delavcev pa so jim uspeli dodatno nižati plače ter slabšati delovne pogoje zanje (Akers Chacón in Davis 2006).

3.4.1. Program Bracero

Mehika in ZDA sta leta 1943 podpisali sporazum, po katerem so mehiški državljani lahko v ZDA začasno delali v kmetijstvu. Šlo je za nekakšno priseljevanje pod nadzorom, kakršnega dotlej še niso poznali, a so ZDA zaradi pomanjkanja delavcev med drugo svetovno vojno potrebovale novo delovno silo. V 22. letih, kakor dolgo je program Bracero deloval, so v ZDA zakonito zaposlili 4,5 milijona Mehičanov, ki so povečini delali na kmetijah in pri gradnji železnic. Plačano naj bi imeli nastanitev in življenjske stroške, poskrbljeno bi bilo tudi za zdravstveno varstvo, plača bi morala biti enaka kot za ameriške delavce, torej Mehičanov ne bi smeli diskriminirati. Delavci so se morali po izteku pogodbe vrniti v domovino, vsako kršenje kakršnegakoli člena v njej pa je lahko privedla do deportacije. Mehške oblasti so upale, da se bodo delavci v ZDA naučili novih načinov obdelovanja kmetijskih površin, s katerimi bodo ob vrnitvi obogatili domače kmetijstvo, po drugi strani pa še, da bodo ti delavci na severu zaslužili veliko denarja, ga prinesli v Mehiko in s tem spodbudili mehiško gospodarstvo. Za Mehiko je delo njenih državljanov v ZDA predstavljalo odličen pritok denarja, saj so na primer sredi 50. let prejšnjega stoletja v domovino letno poslali okoli 30 milijonov evrov, kar je predstavljajo kar tretjino takratnega BDP države (Akers Chacón in Davis 2006).

Naval na ta delovna mesta je bil ogromen. Večina »bracerov« je bila izkušenih kmetovalcev, ki so doma nehali obdelovati lastno zemljo in se v želji po boljšem življenju odpravili čez mejo, kjer so ameriško obdelovalno površino v nekaj letih spremenili v najbolj donosno na svetu. Veliko tistih, ki jim v ZDA ni uspelo pridobiti delovnega dovoljenja, pa je mejo prečkalo nezakonito. »Vloga ZDA pri priseljevanju nezakonitih delavcev zagotovo ni bila nedolžna. Politika se je morala zavedati, da bo promoviranje programa spodbudilo revne Mehičane, da bodo na ZDA gledali kot na deželo priložnosti, tisti, ki pa v državo ne bodo mogli vstopiti zakonito, bodo našli nezakonito pot« (Ong Hing v Akers Chacón in Davis 2006, 146). V ZDA je bilo v roku nekaj let po uvedbi programa že skoraj dvakrat več nezakonitih kot zakonitih mehiških delavcev, kar je šlo na roko delodajalcem in ameriški vladi, saj jim ni bilo treba upoštevati določil programa iz leta 1943 – delavci so tako morali

sami poskrbeti za namestitvev in hrano, pa tudi za vse ostale življenjske potrebščine (Akers Chacón in Davis 2006).

Čeprav je sporazum prepovedoval diskriminacijo mehiških delavcev, pa je v Teksasu prišlo do toliko težav, da je mehiška vlada tej ameriški državi prepovedala zaposlovanje svojih ljudi na tamkajšnjih njivah. Nekatere restavracije Mehicanom niso dovoljevale vstopa, če pa že, so morali jesti v zadnjem delu kuhinje. »Na splošno so mehiški migrantski delavci v Teksasu veljali za nujno zlo, ki se mu v sezoni pobiranja pridelka ne morejo izogniti. Glede na to, kako so se do njih obnašali, bi lahko celo mislili, da jih sploh nimajo za človeška bitja, ampak za orodje za pomoč pri kmetijstvu, ki se skrivnostno prikaže s pojavom bombaža, v času dela ne potrebuje posebne pozornosti, po koncu sezone pa znova izgine. Nima preteklosti, nima prihodnosti, zgolj hipno in anonimno sedanost,« je leta 1948 status mehiških delavcev v kmetijstvu opisala Pauline R. Kibbe (1948).

V 60. letih prejšnjega stoletja so zaradi nezakonitih delavcev in pojava delovnih strojev program Bracero ukinili, večina mehiških delavcev, ki je delala v sklopu programa, se je vrnila v domovino, a tam zanje ni bilo služb. Program je imel dolgoročni učinek tako na ZDA kot tudi na Mehiko, saj je pomagal pri ustvarjanju migracijskega vzorca, v katerem gredo mehiški državljani najprej v ZDA delat, se nato vrnejo nazaj v Mehiko, čez nekaj časa, ko tam ne dobijo dela, pa se znova odpravijo služiti denar na severno stran meje (Akers Chacón in Davis 2006).

3.4.2. Tovarne Maquiladoras

Leta 1965 je v Mehiki nastal Program mejne industrializacije (BIP), na osnovi katerega so nastale *maquiladoras*, sklopi tovarn v tujem lastništvu, ki so jih ob severni meji postavili v »prostocarinske cone«. BIP so sprva upravičevali kot način za zaposlovanje kmetov po ukinitvi programa Bracero, ZDA so tako svoje tovarne brez težav preselile na južno stran meje, kjer je bila delovna sila veliko cenejša, po nekaterih podatkih so podjetja s preselitvijo tovarn stroške delovne sile znižale za kar 75 odstotkov. »Če je delavec v ZDA plačan 21 dolarjev na uro, je v Mehiki za isto delo 5 dolarjev. Z drugimi besedami – tukaj opravljajo tisto delo, ki ga ameriški delavci nočejo več« (Akers Chacón in Davis 2006, 116). Te tovarne so bile za ameriške lastnike izredno donosne, kljub temu pa so se plače zaradi poceni delovne sile v Aziji, ki predstavlja konkurenco, iz leta v leto nižale, s tem pa povzročale dodatno migracijo Mehicanov proti severu (Akers Chacón in Davis 2006).

»Mehika še naprej ostaja izvoznik legalne in ilegalne delovne sile za ameriško kmetijstvo in nekvalificirani storitveni sektor (čiščenje, popravila). Vsako leto naj bi se iz ZDA v Mehiko legalno preselilo med 130.000 in 170.000 ljudi, prav toliko pa naj bi bilo vsako leto v obdobju 1988-1996 tudi ilegalnih priseljencev. Njihove denarne pošiljke predstavljajo zelo pomemben finančni vir mehiškega razvoja, saj znašajo okoli 20 milijard dolarjev letno« (Vega-Canovas v Ferfila 2013, 876).

3.4.3. Deportacije mehiških delavcev iz ZDA

Mehiški delavci so bili v ZDA dobrodošli, dokler je to ustrezalo ameriškim delodajalcem in vladi, ko pa se so se razmere na primer zaradi gospodarske krize poslabšale, so jih začeli izganjati nazaj v Mehiko, ali pa so jih prisilili, da so se vrnilo sami. V času svetovne gospodarske krize, torej od leta 1929 dalje, se je stanje za Mehičane v ZDA zgolj poslabšalo, pozivi k deportacijam so postajali vse glasnejši, tudi med najvišjimi predstavniki državljanov, kongresniki. Med letoma 1929 in 1935 so v Mehiko izgnali ali pa se je iz strahu tja vrnilo okoli pol milijona mehiških priseljencev, med njimi ogromno ameriških državljanov, otrok priseljencev, ki so se rodili v ZDA. Ameriške oblasti so tako v času hude gospodarske depresije pozornost s sebe preusmerile na tujo delavsko manjšino. Grožnjo z izgonom Mehičanov iz ZDA so sicer že vse od začetkov zaposlovanja mehiških delavcev izrabljali za metodo ustrahovanja, posledično pa za nižanje njihovih plač in kratenje (delavskih) pravic. Ko izven sezone delavcev niso potrebovali, so jih izgnali, na meje pa za stražo postavili več obmejnih policijskih patrolj, a so Mehičani vedno našli nezakonito pot nazaj v ZDA. Leta 1954 so v sklopu operacije »Wetback« iz ZDA izgnali med enim in dvema milijonoma nezakonito priseljenih Mehičanov. V sledečih letih so se z grožnjo deportacije ameriška podjetja borila zlasti proti tistim delavcem, ki so stavkali, ali pa so celo bili vodilni v različnih sindikatih, ki so se borili za pravice mehiških delavcev (Akers Chacón in Davis 2006).

3.5. Gradnja zidu na ameriško-mehiški meji

»Lahko zgradijo zid do nebes, a bi ga še vedno preskočili. In če ga ne bi, bi šli pod njim, kot svizci,« je neimenovani nezakoniti migrant leta 2009 dejal na poti iz Mehike v Teksas (Martinez in Hardwick 2009, 48).

Večji del ameriške zgodovine na meji z Mehiko ni bilo zidu, šele po letu 1917 so tam vzpostavili nadzor nad priseljevanjem z juga, do druge svetovne vojne pa prehod meje ni predstavljal nikakršnih težav. Leta 1954 so na največje vstopne točke sicer postavili vojake in

policiste, a so šele okoli leta 1970 začeli govoriti o fizični pregradi med državama, ki bi predstavljala »zadnjo obrambno linijo domovine« (Akers Chacón in Davis 2006, 201). Od 70. let prejšnjega stoletja pa do leta 2009 so tako na meji med državama postavili okoli tisoč kilometrov žičnate pregrade, s katero vsaj navidezno rešujejo problem nezakonitega prestopa meje (Martinez in Hardwick 2009). Prve pregrade so začeli postavljati v času predsedovanja Jimmyja Carterja, ko so jih poimenovali »tortilja zaves« , leta 1978 so delno pregradili mejo med mestoma El Paso v Teksasu in Juarezom v Mehiki, od leta 1991 dalje pa še druge večkilometerske obmejne odseke. Meje vsako leto varuje vedno več obmejnih policistov. Analitiki sicer opozarjajo, da militarizacija meje ne ustavlja nezakonitega priseljevanja, temveč zgolj prisili ilegalce, da v državo vstopijo po drugi, nevarnejši poti, na kateri jih nemalo umre (Akers Chacón in Davis 2006).

Po podatkih ameriškega raziskovalnega centra Pew se je število nezakonitih priseljencev po strmi rasti v zadnjih letih stabiliziralo. Po ocenah strokovnjakov, natančnih podatkov seveda ni, je leta 2014 v ZDA živel 11,3 milijona ilegalcev, ki predstavljajo 3,5 odstotka prebivalstva. Polovica tega, oziroma 5,6 milijona, je bilo priseljencev iz Mehike, 60 odstotkov vseh pa živi v šestih ameriških državah – v Kaliforniji, Teksasu, New Yorku, New Jerseyju, Illinoisu in na Floridi. Nezakoniti priseljenci so leta 2012 predstavljali 5,1 odstotka ameriške delovne sile, največji delež predstavljajo v Nevadi (10 odstotkov), Kaliforniji in Teksasu (9 odstotkov) ter v New Jerseyju (8 odstotkov) (Krogstad in Passel 2015).

3.6. Narkokarteli

Po poročanju ameriških medijev in na osnovi podatkov ameriških oblasti grožnja varnosti ZDA predstavlja tudi z drogami in narkokarteli povezano nasilje. Ameriška vlada je soodgovorna za razvoj in razcvet mamilarske industrije v Mehiki, posledično pa tudi za »nevarnost« in nasilje v Mehiki, ki predstavlja grožnjo ZDA. Na osnovi teh poročil in objav v medijih se je izoblikoval tudi stereotip o Mehičanih kot o tihotapcih in preprodajalcih drog. Narkokarteli in z njimi povezano nasilje povzroča tudi nove migracijske valove, saj veliko Mehičanov v strahu pred krvavimi spopadi beži v ZDA.

Ideja brezpravja južno od ameriško-mehiške meje ni nič novega, saj na severu Mehike in jugozahodu ZDA kultura kriminala in banditov obstaja že desetletja. Slabo načrtana meja oziroma meja, pri kateri se ne ve natančno, v kateri državi sploh ste (kot primer Rexton Kan pada El Paso v Teksasu in Juarez v Mehiki), je že od nekdaj dovoljevala tihotapljenje

prepovedanih substanc – v času prohibicije alkohola so prek nje iz Mehike tihotapili alkohol, zadnja desetletja pa drogo. Mehika leži na lokaciji med državami, v katerih proizvedejo največ drog na svetu, na primer Kolumbije, in med ZDA, kjer so potrebe po mamilih velike. Rexton Kan piše, da Američani letno za droge, ki pridejo prek Mehike v ZDA, porabijo med 18 in 39 milijard dolarjev. Mehiški pregovor celo pravi: »Uboga Mehika. Tako daleč je od Boga, pa tako blizu ZDA« (Rexton Kan 2011, 6).

V nasprotju z večino konvencionalnih analiz, ki se osredotočajo na narkokartele, Julien Mercille (2011) z univerzitetnega kolidža v Dublinu v članku »Politična ekonomija 'vojne proti drogam' v Mehiki« razpravlja o tem, kako ameriško politiko proti Mehiki oblikujejo politično-gospodarski imperativi, ne pa želja po nadzoru nad preprodajo drog. Pravi celo, da so ZDA vojno proti drogam uporabile za upravičevanje razširjanja hegemonije na tem območju. Namesto da bi Mehiki pomagale pri uvedbi politike, ki bi v državi spodbujala gospodarsko rast in ustvarjala nova delovna mesta, ZDA še vedno zagovarjajo neoliberalno politiko, ki je v Mehiki privedla do večje stopnje brezposelnosti, posledično pa je vse več Mehičanov, ker ni imelo druge možnosti za zaslužek, začelo delati v nezakoniti mamilarški industriji. ZDA torej svoje državljane svarijo pred »nevarnostmi« tolpe in preprodajalcev drog v Mehiki, ki so jih same sooblikovale, z uporabo besede »narkobegunci«, ki bi v prihodnosti lahko preplavili ZDA, pa ustvarjajo dodaten strah pred Mehičani v ZDA (Mercille 2011).

Mehika je v 80. letih prejšnjega stoletja postala tranzitna država na tihotapski poti drog med karibskimi državami in ZDA. Razmere v državi in s tem vzpon kartelov je poslabšalo sprejetje neoliberalnih reform v Mehiki, o katerih sem že pisala, saj so povečale nezakonito trgovino z drogami in olajšale tihotapljenje heroina, kokaina in marihuane čez ameriško-mehiško mejo. Sporazum NAFTA in neoliberalne reforme so povečale mamilarško industrijo v Mehiki tudi zato, ker se je v njej zaradi brezposelnosti in iz obupa zaposlovalo vse več mehiških državljanov. Veliko Mehičanov tako ni imelo izbire in se je zaradi dodatnega zaslužka začelo ukvarjati s proizvodnjo ali preprodajo drog. »Ta množična brezposelnost oziroma nižje plače zaposlenih so v severnem delu Mehike poskrbele za poceni delovno silo za kartele,« piše Mercille (2011, 1642).

Prvi val z drogo povezanega nasilja se je začel valiti sredi 80. let prejšnjega stoletja, ko je Institucionalna revolucionarna stranka (PRI), na oblast se je kot Narodna revolucionarna stranka zavihtela še med mehiško revolucijo v začetku 20. stoletja, po desetletjih vladavine začela izgubljati podporo volivcev in s tem oblast, hkrati pa tudi nadzor nad pretokom mamil

prek države. Leta 2000 je na volitvah namreč zmagala konservativna Stranka nacionalne akcije (PAN), ki se je s Felipejem Calderonom na čelu zoperstavila kartelom. Ti so se ob krhanju moči stranke PRI med seboj spopadali in se borili za nadzor nad različnimi območji Mehike. Posredno vlogo pri kipečem nasilju so imele tudi ZDA, saj po podatkih Mercilla kar 87 odstotkov orožja v rokah članov mehiških kartelov izvira od tam. Ameriški orožarski lobi je eden najmočnejših na svetu, to pa je tudi eden od razlogov, zakaj ne ustavijo »reke orožja«, ki se izteka k južnim sosedom (Mercille 2011). Vojna proti drogam je služila tudi za pretvezo, na osnovi katere so ZDA poglobile bilateralne vojaške povezave med državama, ki so pomagale tudi pri zamejitvi nasprotovanja mehiške opozicije neoliberalnim reformam. Mercille citira predstavnika ameriške agencije za nacionalni nadzor drog (ONDCP), ki pravi, da pred vojno proti drogam odnos med ameriško in mehiško vojsko sploh ni obstajal, med večletnim skupnim delovanjem pa se je razvila bilateralna vojaška delovna skupina. »Ameriška vojska je izrabila boj proti drogam za izboljšanje odnosov z mehiško vojsko,« Mercille citira še dva analitika (2011, 1644).

Ravno zaradi izboljšave vojaškega odnosa med državama so ZDA v preteklosti večkrat zamižale na eno oko, ko so naletele na primere, povezane s tihotapljenjem droge. »Imeli smo informacije o korupciji in tihotapljenju drog, a smo dobili ukaze, da o Mehiki ne smemo reči nič slabega, saj je bila NAFTA takrat aktualna tema,« je dejal Phil Jordan, ki je med letoma 1984 in 1994 vodil dallaško izpostavo Ameriške agencije za boj proti drogam (DEA) (Mercille 2011, 1644 - 1645). ZDA pa so v mehiško industrijo droge vpete tudi prek pranja denarja, dobljenega od preprodaje mamil. Banke letno predvidoma po celem svetu operejo med 500 milijardami in enim bilijonom dolarjev denarja, povezanega s kriminalom, polovica tega pa naj bi šla skozi ameriške banke. Antonio Maria Costa, direktor Urada Združenih narodov za droge in kriminal (UNODC), je leta 2008 med globalno gospodarsko krizo dejal, da je denar od drog morda celo rešil kakšno banko pred propadom: »Notranja posojila so temeljila na denarju trgovine z drogami in drugih nezakonitih dejavnosti« (Mercille 2011, 1648).

3.6.1. Narkovojna

Narkovojna v Mehiki se je začela z operacijama »Michoacan« in »Baja California« proti karteloma La Familia Michoacana (FM) in Tijuana, ki ju je konec leta 2006 in začetek 2007 sprožil nekdanji mehiški predsednik Felipe Calderon. Posledice so bile katastrofalne tako za ti območji kot za ostale, saj se je nasilje razširilo v mesta, pomembna za proizvodnjo mamil, pa

tudi v mesta, od koder so drogo tihotapili naprej v ZDA, torej v Juarez in Reynoso na meji z ZDA, ter Culiacan in Sinaloo, kakor tudi v Uruapan in Michoacan, ki predstavljata osrednji točki za proizvodnjo marihuane in metamfetaminov v Mehiki (Espinal-Enriquez in Larralde 2015). V vojni proti drogam je bilo po podatkih mehiške vlade med letoma 2007 in 2014, to naj bi bilo najbolj krvavo obdobje vojne s karteli, ubitih več kot 164.000 ljudi (Rexton Kan 2011).

Leta 2006 so trg preprodaje drog v Mehiki obvladali štirje karteli, leta 2014 pa že osem, kar pomeni proizvodnjo večje količine drog, kakor tudi večjo tekmovalnost med karteli, večjo konkurenco, posledično pa tudi več smrtnih žrtev. Karteli so pri napadih okrutni, eden njihovih bolj prepoznavnih »podpisov« je obglavljenje žrtev in/ali razkosanje trupel. Paul Rexton Kan v svoji študiji (2011) o »narkobeguncih«, torej Mehičanih, ki zaradi z drogami povezanega nasilja iz domovine bežijo v ZDA, piše, da se bodo ZDA ravno zaradi vse bolj brutalnega nasilja v Mehiki kmalu soočale z novim valom priseljencev. Od začetka Calderonove vojne proti kartelom leta 2006 se je povišalo število mehiških državljanov, ki so v ZDA zaprosili za azil. Uradne številke Mehičanov, ki pred nasiljem bežijo v ZDA, niso znane, saj jih veliko mejo prestopi z začasno vizo, mehiški analitiki pa ocenjujejo, da je iz države v zadnjih letih zaradi strahu pred nasiljem zbežalo okoli 200.000 ljudi. Rexton Kan je prepričan, da dogajanje na južni strani mehiško-ameriške meje vpliva na stanje v ZDA, pri čemer citira nekdanjega ameriškega državnega tožilca Peta Nuneza: »Kar se zgodi na eni strani meje, velikokrat vpliva na tisto, kar se zgodi na drugi« (Rexton Kan 2011, 3).

3.6.2. Umikanje ameriških investicij iz Mehike zaradi groženj narkokartelov

Rexton Kan na osnovi podatkov ameriške gospodarske zbornice ugotavlja, da kar četrtina njenih članic resno razmišlja o umiku investicij iz Mehike, saj da so se soočale tako z izsiljevanjem kot ugrabitvami, zaradi česar se podjetja tam čutijo vse manj varna. Med tistimi podjetji, ki zaradi grožnje narkokartelov nočejo več sodelovati z Mehiko, izpostavi Electrolux in Whirlpool, na osnovi podatkov J.P. Morgan pa zapiše, da so ZDA samo leta 2010 izgubile okoli štiri milijarde dolarjev, ko so podjetja svoj denar zaradi ogrožene varnosti umaknile iz Mehike (Rexton Kan 2011). Nasilje vpliva tudi na manjša mehiška podjetja, ki izgubljajo posel ali podjetja preventivno zapirajo, kar vpliva na slabše gospodarstvo območja. »To bi lahko imelo velik vpliv tudi na ZDA, kamor bi se lahko priseljevalo vedno več ljudi, ki bi zaprosili za azil, ali pa bi prišli iskat delo, ki ga v Mehiki ne dobijo. Dodatno pa bi višja

stopnja brezposelnosti v Mehiki vplivala še na razvoj tolpa in kartelov, kar bi poskrbelo še za večji kaos na območju,« zaključuje Rexton Kan (2011, 22).

Rexton Kahn v svoji razpravi uporablja izraz »narkobegunci«, za katere pravi, da bodo z nadaljevanjem nasilja v Mehiki preplavili ameriške obmejne države Kalifornijo, Arizono, Novo Mehiko in Teksas. »Te države bodo morebiti postale območja nestabilnosti, podobno Waziristanu na severozahodu Pakistana. Niso vsi begunci neškodljivi, a dlje časa kot ostajajo stran od svojih domov in brez primerne zaposlitve, večje so možnosti, da bodo ZDA videli kot varno zavetje pred nasilnimi operacijami na jugu,« piše Rexton Kan (2011, 26 - 27). Kot dodatno težavo, ki bi vplivala na varnost v ZDA, vidi v tem, da se mnogi Mehičani zatečejo v obmejne ameriške države, iz katerih nato obračunavajo s sovražniki na jugu. »Drznejši karteli tudi v ZDA ubijajo ljudi, na primer v Laredu, Rio Bravu ali celo Dallasu, zaradi česar se tisti, ki jih lovijo, preseljujejo v osrednje ameriške države, s tem pa s seboj prinesejo tudi grožnjo nasilja« (Rexton Kan 2011, 28).

4 Stereotipi, razizem in predsodki

4.1. Stereotipi

Michael Pickering (2001) klasično definicijo stereotipa opiše kot pretiravanje pri določenih karakteristikah neke skupine, s posploševanjem pa se te lastnosti pripisujejo vsakemu posamezniku znotraj te kategorije oziroma skupine. Pickering opozarja, da so stereotipi pomanjkljivi ter da izkrivljajo način dojemanja določene skupine ali posameznika znotraj nje. Stereotipi so torej posplošena prepričanja o karakteristikah ljudi, ki pripadajo določeni skupini, so selektivne sodbe, ki gradijo pristransko, nepopolno in neustrezno reprezentacijo sveta. Walter Lippman je na začetku prejšnjega stoletja stereotipe opisal kot »slike v naših glavah« ter dodal, da »kar kdorkoli stori, ne temelji na neposrednem in dejanskem znanju, ampak na sliki, ki si jo je ustvaril, ali pa so jo drugi ustvarili zanj« (Lippman v Whitley Jr. in Kite 2010, 9). »Stereotip je pravzaprav rezultat nujnosti, sklepanja na osnovi omejenih informacij in obenem potrebe, da poenostavimo kompleksnost pojavov in dogajanj v svetu ter se izognemo neskladnosti v zaznavah. Naloga stereotipov ni, da bi povsem ustrezali stvarnosti, temveč da poudarijo tipične in za nas pomembne poteze objektov« (Nastran-Ule 1997, 156). Čeprav obstajajo v glavah posameznikov, so stereotipi lahko sestavni del neke kulture, ljudje se s stereotipi srečajo prek medijev, ljudi, s katerimi so obdani, staršev, pa tudi prek literature ali pop kulture. Do informacij prihajajo tudi zgolj z opazovanjem sveta, v katerem živijo (Whitley Jr. in Kite 2010).

Naloga stereotipov je poudarjanje tipičnih potez objektov, lahko pa privedejo tudi do oblikovanja predsodkov in patologij. Izkrivljenje podob o ljudeh, pojavih ali narodih lahko privede do odklonilnega odnosa večine in vse večje nestrpnosti v povezavi z manjšino (Lippman 1999). S stereotipi se pojavijo razlike med normalnim in nenormalnim, »nami« in »njimi«, ustvarjajo se tudi negativna čustva. Pickering opozarja, da so karakteristike, ki domnevno opisujejo določeno skupino, izkrivljene, postanejo pa osnova za negativne ali sovražno nastrojene sodbe o drugih, razlog za izkoriščevalsko ali nepravilno obravnavo posameznika ali skupine, kakor tudi za upravičevanje nasilnega vedenja zoper njih (Pickering 2001).

Pickering še piše, da se stereotipi ohranjajo dolgo, se v kratkem času ne spreminjajo, v času družbene napetosti med dvema različnima (etničnima) skupinama pa da postanejo bolj izraziti in sovražno nastrojeni. »Ob nižji stopnji sovražnosti ne predstavljajo težav, v času napetosti in konfliktov med skupinama pa jih je zelo težko spremeniti« (Tajfel in Fraser v Pickering 2001, 12).

Stereotipi redko izhajajo iz neposrednih izkušenj posameznika, saj so ti družbeno zakoreninjeni, prek družine, šolanja in medijev pa se prenašajo iz generacije v generacijo. Pri razširjanju stereotipov imajo pomembno vlogo množični mediji, saj občinstvo prek njih sprejema podobe oziroma določeno »znanje« o zunanjem svetu, pri čemer pa, tako Pickering, mediji naredijo več škode kot koristi. »Medijski diskurz zgolj reciklira že obstoječe stereotipe ali pa ustvari nove ter jih razširja naprej« (Lippman v Pickering 2001, 19).

4.2. »Drugi«

Norman Fairclough trdi, da so razredni odnosi temeljni družbeni odnosi, med katerimi so tudi odnosi med različnimi družbenimi skupinami, v katerih nastajajo razlike med člani, ki pripadajo določeni skupini, torej med notranjimi in zunanjimi, »drugimi« (Grobelsšek 2013). »Mi/nas« in »oni/njih« sta izraza za ustvarjanje razlike med skupinami in identitetami. »Mi« je skupina tistih, ki so v nekaj vključeni, ki pripadajo dominantni kolektivni identiteti, »oni« pa so iz nje izključeni. Pojem lahko definiramo tudi kot »dihotomijo jezika, ki ločuje meje identitete«. »Nas« predstavlja na pozitiven način, »njih« pa na negativen. Ta diskurz se uporablja tudi za ustvarjanje in ohranjanje »etnične narodne identitete« v politiki, kjer »oni«

ne pripadajo kolektivni ali dominantni narodni identiteti (Yuval-Davis, Eaton, C., Eswaran, M., & Oxoby, R.).

Manjšinske družbene skupine so v različnih diskurzih različno poimenovane, kot oni, oziroma kot »drugi«, kot skupine na robu družbe, zatirane, diskriminirane, odklonske in neintegrirane skupine. »Drugi« so najpogosteje označeni ravno skozi stereotipe in predsodke, a se je v zadnjih desetletjih spremenil način njihovega izražanja. Nekoč se je namreč sovražna nastrojenost zoper neko skupino izkazovala neposredno in odkrito, danes pa prikrito in simbolno (Grobelshek 2013).

4.3. Rasizem

Teun A. van Dijk pravi, da se novodobni rasizem razlikuje od »starega«, pod katerega so denimo spadali suženjstvo, apartheid, linčanja, sistematična diskriminacija na primer belske nadvlade. V poglavju »Novi(čarski) rasizem: pristop kritične diskurzivne analize« piše, da želi biti »novi rasizem« na nek način demokratičen in ugleden, s čimer že v osnovi zanika, da sploh je rasizem, saj pri takšnem razmišljanju »pravi« rasizem obstaja zgolj pri pripadnikih skrajnega desničarskega pola. Razlika je že ta, poudarja van Dijk, da v teoriji novega rasizma manjšine niso biološko manjvredne, temveč zgolj drugačne, saj živijo v drugačni kulturi z mnogimi »pomanjkljivostmi«, kot primer pa poda enostarševske družine, zlorabo drog, drugačne vrednote, odvisnost od socialne podpore. Gre za »vsakodnevni« rasizem, posreden in prikrit, ki je del vsakodnevne prakse tako običajnih ljudi kot elit (van Dijk 1991).

Ravno zaradi simbolične in prikrite narave je veliko oblik »novega« rasizma »diskurzivnih«, kar pomeni, da se jih izrazi, sprejema in potrjuje prek pisanja ali govorjenja – na sestankih, v politiki, med običajnimi, vsakodnevnimi pogovori, v člankih, parlamentu, šolskih učbenikih, na televiziji in tudi v drugih novinarskih žanrih, izpostavi van Dijk. Za razliko od »starega« rasizma, ki je bil bolj oster, morda celo nasilen, in je spodbujal k segregaciji, je »novi« bolj mil, a je pri izključevanju manjšin podobno, če ne celo bolj učinkovit. Van Dijk namreč poudarja, da je »novi« rasizem videti tako običajen, normalen in tako »zdravorazumski«, da lahko ravno zaradi tega še bolj prizadene tiste, proti katerim je uperjen. Pri takšni obliki rasizma lahko govorimo o etnični hegemoniji, katere temelj so navidezno legitimne ideologije in vzorci obnašanja, ki jih velikokrat sprejema in podpira večji del dominantne večine. Ravno zaradi nadzora, ki ga ima večina nad prevladujočimi oblikami javnega diskurza, politike in

vedenja v družbi, pa se manjšina veliko težje upre takšnemu rasizmu, posledice za njihove pripadnike pa so takšne, da nimajo vstopa v določeno državo, so sesko, ali pa ne dobijo določene službe (van Dijk 1991).

Rasizem je družbeni sistem etične in rasne neenakosti, kot na primer seksizem, ali neenakosti, ki temeljijo na družbenih razredih. Sistem sestavlja dva dela – družbeni in kognitivni. Prvi del sestavljajo vsakodnevne prakse diskriminacije na mikroravni analize, organizacij, institucij in drugih struktur, kognitivno dimenzijo pa sestavljajo prepričanja ljudi – znanje, odnosi, ideologije, norme in vrednote, piše van Dijk (1991). »V sistemu rasizma torej rasistični stereotipi, predsodki in ideologije razložijo, zakaj in kako ljudje v prvi vrsti sploh sodelujejo pri diskriminatorni praksi: na primer zato, ker mislijo, da so »oni« manjvredni (manj inteligentni ali manj sposobni), da imajo manj pravic, ali pa da imamo »mi« prednost pri nakupu hiše ali pridobitvi službe. Številni člani dominantnih (belih) skupin so sprejeli takšna prepričanja ali »družbene reprezentacije« o priseljencih ali manjšinah, povečini pa izhajajo iz diskurza« (van Dijk 1991, 36).

Van Dijk govori o diskurzu kot o družbeni praksi rasizma, ki je istočasno še osnovni vir za rasistično prepričanje posameznikov, zato je lahko diskurz preučujemo kot ključni vmesnik med družbeno in kognitivno dimenzijo rasizma. Prepričan je, da se lahko rasizma »naučimo« in tudi »odučimo«, in to v veliki meri prek besedil in govorjene besede, posebno vlogo in odgovornost pri oblikovanju diskurzivnega rasizma pa imajo elite na področju politike, izobraževanja in medijev, saj nadzirajo dostop do javnega diskurza, pa tudi nadzor nad njim. Te elite imajo dominantno vlogo tudi znotraj svojih skupin, v katerih sooblikujejo še prevladujoča etnična mnenja, kakor tudi moč nad manjšinami, z nadzorom diskurza, politike in položajem moči pa tako vplivajo na njihov vsakdan (van Dijk 1991).

4.3.1. Vloga medijev pri razširjanju rasizma

Vloga medijev v sistemu rasizma se začne pri vsakodnevnih rutinah oblikovanja novic, ne šele pri člankih ali prispevkih. Van Dijk izpostavlja, da so mediji manj dostopni manjšinam tudi zato, ker nimajo nadzora nad številnimi viri tega diskurza, kot so novinarske konference, medijska sporočila, brošure... Ker je večina novinarjev in urednikov belcev, za mnenje manjkrajt povprašajo predstavnike manjšin, ali pa jih imajo za manj kredibilne (van Dijk 1991). Van Dijk ugotavlja, da se večina poročanja o etničnih manjšinah in priseljencih

osredotoča na ozko področje dogodkov kot so nov val priseljevanja (nezakonitih) priseljencev, politični odzivi na priseljevanje, težave z naseljevanjem, družbene težave kot nezaposlenost in prejemanje socialne podpore, kulturna karakterizacija, negativna karakterizacija, pri kateri izpostavljajo njihove »napake«, osredotočenost na grožnjo, ki jo predstavljajo večini – nasilje, droge, kriminal. V takšnih primerih, tako van Dijk, vsaka, sicer še kako nevtralna tematika, hitro dobi negativno dimenzijo – priseljevanje (lahko) prikažejo kot grožnjo državljanom, manjšine pa kot ustvarjalce težav, saj so ti povečini prisotni v zgodbah, povezanih z nasiljem in kriminalom. Po drugi strani pa so bolj pozitivne zgodbe, ki se dotikajo manjšin ali priseljencev, v medijih redko prisotne – o vplivu migrantskega dela na gospodarstvo ali pa o rasizmu proti manjšinam. »Negativne teme pustijo v »mislih« bralcev negativne posledice,« pravi van Dijk (1991: 38) in dodaja, da mediji za objavo raje izbirajo tiste teme, pri katerih so »oni« predstavljeni v slabi luči, »mi« pa v dobri. »Ta splošna strategija pozitivne samopredstavitve in negativne predstavitve drugega prevladuje v večini dominantnih diskurzov, povezanih s priseljenci in z manjšinami« (van Dijk 1991, 39).

Podobno drži tudi na drugih stopnjah analize, ne zgolj pri izbiri tematike, o kateri mediji poročajo: v medijih, tudi etničnih, so manjšine manjkrajkrat citirane, uporaba zaničljivih besed (v novem rasizmu se izogibajo uporabi že uveljavljenih slabšalnih rasističnih besed, ampak raje uporabljajo malce bolj nevtralnobesedišče, kot na primer 'nezakonit' priseljenec ali 'mama na socialni podpori'). »Za možnost izbire ene besede namesto druge mnogokrat obstaja vsebinski razlog, kot mnenje govorca o osebi, skupini ali njihovih dejanjih« (van Dijk 1991, 40).

4.5. Stereotipi o Mehičanih

Donald Trump se v svoji politični retoriki o Mehiki in Mehičanih opira na stereotipe o njih, ki so nastali na osnovi politično-gospodarskih odnosov med ZDA in Mehiko (mehiški delavci s preselitvijo proizvodnje iz ZDA v Mehiko kradejo službe, s preseljevanjem v ZDA živijo od denarja ameriških davkoplačevalcev, s tihotapljenjem droge narkokartelov čez mejo pa predstavljajo grožnjo Američanom), prek popularne kulture (literature, filmov) in množičnih medijev pa se širijo v družbi. Trump v svojih govorih in zapisih uporablja različne stereotipe o Mehičanih, ki sem jih razdelila na tri sklope:

- Mehičani kot lenuhi in zajedavci ZDA, ki živijo od denarja ameriških davkoplačevalcev,
- Mehičani kot tatovi služb v ZDA,

- Mehičani kot grožnja varnosti ZDA in njenim prebivalcem. Ta sklop sem naprej razdelila še na stereotip kriminalcev, posiljevalcev in morilcev ter preprodajalcev drog, zaradi katerih je treba na ameriško-mehiški meji zgraditi obrambni zid.

4.5.1. Vloga popularne kulture

Popularna oziroma množična kultura ima v razširjanju stereotipov pomembno vlogo. Gre namreč za kulturo, ki jo prek radia, tiska, televizije in filma množični mediji ustvarjajo in posredujejo širšemu krogu občinstva, namenjena pa je množični potrošnji. Po Dominicu Strinati, ki se podrobno ukvarja s popularno kulturo, so njene ključne značilnosti: množična industrijska proizvodnja za množično občinstvo, trivialnost in nezahtevnost njene vsebine, neavtentičnost, kar pomeni, da ne izraža resničnega izkustva posameznika, poleg tega pa želi ugajati občinstvu, prilagaja pa se tudi slabemu okusu širšemu občinstvu (Strinati 2005).

Ena od funkcij množične kulture, ki jo poudarjajo različne analize, je tudi propaganda v smislu promocije ali povečevanja določene družbe ali družbenih odnosov. Strinati pravi, da se je prek radia in filma tako lahko prenašala določena »uradna ideologija« v državi, saj je oblast oba medija prenosa nadzirala, hkrati pa ideologijo razširjala med množično občinstvo. To se je najbolje obneslo v totalitarnih družbah, v času vzpona fašizma ali pa v času nacistične Nemčije, kjer so množične medije uporabili za razširjanje množične propagande, hkrati pa onemogočili ali zatrli kakršnakoli alternativna politična ali ideološko prepričanja (Strinati 2005). Po teoriji množične družbe, ki je nastala po množični industrializaciji in urbanizaciji družbe, imajo elite možnost množične medije »sistematično uporabiti za prepričevanje, manipulacijo in zlorabo ljudi« oziroma občinstva, ki mu predajajo sporočilo (Strinati 2005, 8). Po industrializaciji in urbanizaciji družbe je tako posameznik ostal, kot pravi Strinati, »osamljen atom«, ki ima v skupnosti na voljo vse manj institucij, v katerih bi lahko našel lastno identiteto ali vrednote, ki bi mu predstavljale temelje življenja, tako pa postal veliko bolj dovzeten za prepustitev nadzoru elit (Strinati 2005). Posamezniki, ki brez pomembnih medosebnih vezi obstajajo znotraj »razpršene« in neorganizirane množice, so tako še bolj dovzetni za vplive medijskih sporočil, elite, ki ta sporočila proizvajajo in razširjajo, pa lahko to isto množico ravno zaradi tega bolje nadzirajo in z njo manipulirajo (McQuail 2010).

Strinati še piše, da ko pomislimo na množično kulturo in njeno razširjanje, najprej pomislimo na ZDA, kjer se je množično razširila s pomočjo kapitalizma, nato pa se razširila še po vsem

svetu. Z razširjanjem demokracije in izobraževanja med pripadnike vseh razredov (torej znanje branja in pisanja, posledično pa razmišljanja in razumevanja) se je množična kultura približala vse več ljudem (Strinati 2005).

4.5.2. Podoba Mehičanov v literaturi

Literatura odseva predsodke in stereotipe časovnega obdobja in družbe, v katerem je nastala, kakor tudi dojemanje sveta avtorja in bralca knjige, zapisa ali pesmi. Stereotipi v literaturi tako obstajajo zato, ker so jih pred tem ustvarili ljudje v določeni družbi (Peck 1997). Prek literature se stereotipi razširjajo in še utrjujejo v mislih bralcev, vplivajo pa tudi na odnose med pripadniki različnih skupin znotraj določene družbe. Napačno prikazovanje določene skupine ljudi tako krepi nevednost o manjšini znotraj dominantne skupine, kakor v nadaljevanju piše Escobar.

Angel Sanchez Escobar (1992) v eseju *Chicanos: stereotipi in iskanje samoidentitete skozi literaturo* poudarja, da mnogo pisateljev z območja ZDA Mehičane po eni strani opisuje kot kmetovalce, boksarje, člane tolpe ali revolucionarje, po drugi pa kot lene, nepismene in neizobražene ljudi. Escobar pravi, da se pisci v takšnih primerih oklepajo že vnaprej obstoječih stereotipov o Mehičanih. Upodobitev te druge največje manjšine v ZDA temelji na uporabi stereotipov, kar le še krepi nevednost o prevladujoči kulturi te skupine, piše Escobar. Mario G. Obledo v *Mehiški Američani in množični mediji* poudarja, da ravno uporaba teh stereotipov kot vpliv na družbene odnose ohranja zatiranost mehiških Američanov, hkrati pa z izpostavljanjem rasne manjvrednosti pri drugih, tako Obledo, ustvarja tudi občutek rasne večvrednosti. »Bombardiranje s takšnimi stereotipi pri potomcih Anglosasov spodbuja občutenje superiornosti v primerjavi s tako prikazanimi mehiškimi Američani,« piše Obledo, ki ga v eseju citira Escobar (1992, 562).

Escobar pravi, da je najbolj razširjena zmotna predstava o mehiških Američanih ta, da se povečini ukvarjajo s kmetovanjem, pa čeprav kar 80 odstotkov Mehičanov živi v gosto poseljenih mestnih soseskah, po drugem stereotipu pa so pripadniki te manjšine boksarji, člani tolpe in revolucionarji, ki niso dokončali osnovnega izobraževanja. Escobar piše, da se ravno ti zavedno ali nezavedno ustvarjeni stereotipi pojavljajo tako v mehiški literaturi kot tudi v literaturi pisateljev anglosaškega porekla, kot primera pa navede *Flight* Johna Steinbecka iz leta 1938 in *Child of Fire* Scotta O'Della iz leta 1974. V obeh sta prikazani zgodbi mladeničev, ki se soočata z nadvlado »belcev«. V prvi zgodbi je osrednji lik Pepe prikazan

kot len najstnik, katerega edino zanimanje je igranje z nožem, s katerim na vrhuncu zgodbe do smrti zabode nekega moškega, v drugi pa se dogajanje vrti okoli nadzornika za pogojni izpust Delaneyja, ki skuša Manuela Castilla obvarovati pred težavami realnega sveta. V tej zgodbi bralec поблиžje spozna življenje Mehičanov, ki živijo blizu mehiško-ameriške meje, njihov vsakodnevni boj za obstanek, pa tudi vseprisoten policijski nadzor nad njimi. Escobar piše, da ameriška avtorja sicer nista sovražno nastrojena proti svojima osrednjima likoma, a da z uporabo rasnih klišejev in popačenih karikatur škodita podobi mehiških Američanov (Escobar 1992).

»Napačno prikazovanje in stereotipi kulture Mehičanov krepijo nevednost o tej manjšini znotraj dominantnih skupin. Poleg tega pa pomagajo pri ohranitvi rasne superiornosti Anglosaksonov in z vplivom na družbeno vedenje odtujitvi manjšine,« zaključuje Escobar (1992, 569).

4.5.3. Podoba Mehičanov v ameriškem filmu

Podobno kot literatura lahko tudi film razširja stereotype o določenih družbenih skupinah, kar ima velik vpliv na množično dojetje te skupine pri gledalcih, saj so imeli »filmi večji vpliv na javno mnenje kot katerikoli drug zabavni medij v zadnjih 90. letih« (Sampson 1977, 1). S pojavom televizije je film po kinematografih dobil še večje občinstvo in tako še večjo moč pri razširjanju informacij, podob in stereotipov. Številni otroci se ravno prek filma in/ali televizije prvič srečajo s pripadniki drugih ras, kultur ali veroizpovedi, kar vidijo tam, pa lahko vpliva na njihov odnos do »drugih« in na mnenje, ki si ga ustvarijo o njih. Kot pravi Ediberd Romano, stereotipni prikazi Latinoameričanov vplivajo tako na javno mnenje kot tudi na diskurz o njih, pri gledalcih pa lahko vplivajo tudi na razvoj sovražnega odnosa do njih.

Zgodovinar in pedagog Frank Javier Garcia Berumen (1995) v knjigi o podobi Latinoameričanov v ameriškem filmu *The Chicano/Hispanic Image in American Film* razlaga, da so ekonomske, politične in socialne dimenzije ameriške družbe, med katerimi izpostavlja rasne in etnične stereotype, oblikovale podobo Mehičanov in Latinoameričanov na ameriški televiziji in v filmu. »Če umetnost odseva življenje, potem ameriški film prevladujoče podobe ne-belcev znotraj konteksta določenega časa občasno odraža rasistično in pogosto stereotipno. Latinoameričani so neizogibno predstavljeni kot leni, neinteligentni, zločinci in »tujci«. Njihovega kulturnega, gospodarskega in zgodovinskega doprinosa pa niso nikoli ustrezno dokumentirali ali cenili,« piše Garcia Berumen (1995, xiii). Dokazuje, da je prikaz te

manjšine v ameriških filmih zgolj odsev podobe, kakršno o Latinoameričanih ustvarjajo mediji: da so torej revni, neizobraženi priseljenci z nagnjenostjo h kriminalnim dejanjem. Z njim se strinja slovenski filmski kritik in publicist Marcel Štefančič, ki pravi, da je prikaz Mehičanov v ameriških filmih zgolj ogledalo resničnosti: »Prikazani so kot nevidna sila. V glavnem jih ni, ali pa se pojavijo kot stranski liki« (Štefančič 2016). Štefančič razlaga, da so Hollywood sicer vedno obtoževali glede pomanjkanja vključevanja temnopolnih v filme, a je z Latinoameričani še huje, saj se ti v filmih sploh redko pojavijo. »Ameriška filmografija je bila vedno stvar belcev. V času okoli druge svetovne vojne so temnopolte v filmih snemali tako, da so bili v protikadru, saj so tako lahko, ko so filme vrteli na bolj rasističnem jugu, te prizore enostavno izrezali. Latinoameričani so jo odnesli še slabše – temnopolti so bili prikazani vsaj kot služabniki, le spomnimo se filma *V vrtincu*, Latinoameričani pa so nevidni,« je pojasnil v intervjuju (Štefančič 2016).

Stereotipne predstave o Mehičanih v filmih segajo vse do nemih vesternov, ki so jih snemali in vrteli med letoma 1900 in 1930, v katerih so bili Mehičani in mehiški Američani najpogosteje predstavljeni kot banditi in kriminalci, ki so skušali zapeljati nedolžne belopolte ženske, iz njihovih krempljev pa so jih reševali belopolti moški, Vanessa Reyes (2015) v eseju o popkulturnih reprezentacijah Latinoameričanov povzema Carlosa E. Cortesa in njegovo knjigo *Chicanas in Film: History of an Image*. Ko je priljubljenost vesternov zamrla, so jih zamenjali drugi filmski žanri, vloge za Latinoameričane pa so ostale iste – še vedno so bili nasilni člani tolpe ali preprodajalci drog, če pa so že nastopili v vlogi dobrega lika, na primer policista, pa so bili vseeno bolj nasilni kot belopolti kolegi. Reyesova za primer uporabe teh stereotipov izpostavlja muzikal *West Side Story*, *Scarface*, *Carlito's Way* in pa *Blood In Blood Out* (Reyes 2015).

Garcia Berumen verjame, da so negativni stereotipi, predstavljeni v predvidljivih in stalnih podobah natarjev, banditov, latino ljubimcev, prostitutk, sobaric, članov tolpe in preprodajalcev drog, torej v splošnem ljudi, ki niso sposobni misliti z lastno glavo, v prvi vrsti zelo uničujoči za mlade Latinoameričane, ki s temi podobami izgubijo možnost pozitivnega vzornika, ki bi jih vodil v zaupanje do ameriškega sna (Garcia Berumen 1995).

Vanessa Reyes (2015) s sklicevanjem na teorijo Ediberda Romana piše, da stereotipni prikazi Latinoameričanov vplivajo na javno mnenje, diskurz in politiko priseljevanja, imajo pa tri ključne učinke/vplive: utrdijo družbeno dožemanje Latinoameričanov kot »tujcev« in

»onih/drugih«, s čimer spodbujajo posamično ali institucionalizirano sovraštvo in nasilje; marginalizirajo skupino in utišajo diskurz o pomembnosti te skupine, poleg tega pa Latinoameričane spodbujajo pri ponotranjenju teh stereotipov. Posledično to privede do tega, da ZDA in Američani na južne sosede gledajo kot na manjvredne tujce, ki jih predstavljajo potencialno grožnjo (Reyes 2015).

5 Kritična diskurzivna analiza

Po teoriji T. A. van Dijka je kritična diskurzivna analiza (KDA) »multidisciplinaren pristop, ki proučuje rabo jezika in komuniciranja v družbeno-kulturnem kontekstu« (Van Dijk v Grobelšek 2013, 10). Ker uporaba jezika prispeva k (re)produkciji družbenega življenja, »diskurz odigra vlogo pri proizvodnji in reprodukciji socialne neenakosti« (Grobelšek, 2013: 11). Pri analizi posameznega diskurzivnega dogodka so ključni situacijski kontekst, širši kontekst institucionalnih praks ter družbeno-kulturni okvir, v katerega je dogodek vpet. Naloga analize, tako Grobelšek (2013: 11), je »razkriti in pokazati na vtakane diskurze, odnose (ne) moči in dominantnosti ter diskriminacije«, zato so, kot narekuje Ruth Wodak pomemben del KDA »koncept moči, zgodovine in ideologije« (Wodak v Grobelšek 2013, 11).

»Diskurzivni analitični pristopi sistematično opisujejo različne strukture ali strategije besedila ali govorjene besede, ki jih navezujejo na družben ali političen kontekst« (van Dijk 1991, 35). Ta pristop se tako ne osredotoči zgolj na splošno temo, ampak tudi na bolj ozko usmerjene pomene znotraj pomenske analize, kakor tudi na skladnjo stavkov, sestavo besedila, sloga pisanja, uporabe retoričnih figur, ki so sistematično povezane z elementi družbenega »konteksta« - z umestitvijo v prostor in čas, s sodelujočimi v njihovih vlogah znotraj komunikacije in družbe, pa tudi z njihovimi cilji in mnenji (van Dijk 1991).

Analiza diskurza in moderno jezikoslovje preučujeta še pomene stavkov in sklopov, kakor tudi vlogo, ki jo imajo v besedilu. Pomeni stavkov tako kažejo na vlogo, kakršno imajo sodelujoči v njih – kdo je tisti, ki proizvede neko dejanje, kdo je njegova tarča in kdo žrtev nekega dejanja. Tudi pri analizi tega pridemo do zaključka, da so manjšine bolj ali manj predstavljene v pasivni vlogi, da se jim torej stvari zgodijo, razen v primeru, ko so same v negativni vlogi tistega, ki je odgovoren za dejanje, kot v primeru nezakonitega prestopa meje ali preprodaje droge. Velikokrat so vse te negativne lastnosti manjšin zgolj nakazane in jih je treba »razbrati med vrsticami«, saj zaradi družbenih norm medij tega ne sme neposredno

napisati, bralec pa mora biti dovolj poučen, da iz konteksta razbere informacijo (van Dijk 1991).

S ponazoritvijo nasprotja med »nami« in »njimi« izpostavljajo razlike med obema skupinama, pomenski zgradbi tega pa pravimo »omejitev odgovornosti« oziroma v izvorniku 'disclaimer', s katerimi v enem stavku uresničijo že prej omenjeno strategijo pozitivne samopredstavitve in negativne predstavitve drugega. Najbolj prepoznavni so elementi »očitnega zanikanja«, »očitna privolitev«, »očitna empatija« in pa »prenos«. Van Dijk razloži, da se jim »očitni« reče zato, ker je struktura tega diskurza oblikovana tako, da se pomen negativnega dela stavka razume skozi diskurz, ne pa zato, ker bi govorec ali pisec očitno ali namerno »lagal«. Pozitivni del tega pa je, da se govorec ali pisec izogne ustvarjanju slabega vtisa pri sprejemniku sporočila oziroma diskurza (van Dijk 1991).

5.1. Metoda

Pri analizi bom uporabila tristopenjski model za analizo diskurza, ki ga je razvil Norman Fairclough. Britanski jezikoslovec trdi, da lahko vsak »diskurziven dogodek analiziramo na treh ravneh: kot zapisano ali govorjeno besedilo, kot diskurzivno prakso, ki vključuje produkcijo in interpretacijo ali recepcijo besedila in kot družbeno prakso« (Grobelsšek 2013, 15 - 16).

Na stopnji analize besedila analitik preučuje, kaj je v tekstu zapisano, pa tudi, česar ni. Po KDA je namreč vsak vidik vsebine besedila rezultat izbire, po Faircloughu pa ima vsako besedilo pomensko, medosebno in tekstualno funkcijo. »Tako besedila hkrati predstavljajo različne vidike sveta, odrejajo družbene odnose med udeleženci družbenih dogodkov in vrednote, stališča in želje udeležencev ter med seboj koherentno in kohezivno povezujejo različne dele besedila v enotno celoto« (Fairclough v Grobelsšek, 2013: 16). Pri tem si pomagamo z različnimi orodji: analizo oblike in tem, navajanjem in naracijo ter z analizo besed (izbirami teh in njihovim pomenom) in zgradbe stavkov, kakor tudi s prepoznavanjem retoričnih tropov kot so metafore, neologizmi, hiperbole ali metonimije (Erjavec in Poler Kovačič v Grobelsšek 2013).

Na stopnji diskurzivne prakse, ki ima za Fairclougha povezovalno vlogo med besedilom in družbeno prakso, gre predvsem za analizo intertekstualnosti (značilnost, kako besedilo

vključuje odlomke iz drugih besedil) in interdiskurzivnosti (kako so v besedilu izraženi različni diskurzi) (Grobelsšek 2013).

Na tretji stopnji, torej na stopnji družbene prakse, analitik ugotavlja, kaj besedilo sporoča o družbi, v kateri je nastalo, pa tudi o družbi, ki ji je besedilo namenjeno. »Vključuje analizo tega, kako diskurz (jezik v družbeni rabi) vpliva na reprodukcijo družbenih odnosov, še posebej na vzdrževanje neenakopravnih, nepravilnih in diskriminacijskih odnosov moči« (Erjavec in Poler Kovačič v Grobelsšek 2013, 18).

Metoda KDA je za mojo analizo najprimernejša, ker raziskuje, kako se neenakosti, zlorabe in nadvlada s pomočjo besedila in govora razširjajo, pa tudi uveljavljajo v političnem in družbenem kontekstu, kakor pravi van Dijk, Erjavec in Poler Kovačič pa navajata, da ima KDA »jasne družbeno-politične cilje in želi doseči spremembo diskriminacijskih politik do marginalnih družbenih skupin« (Erjavec in Poler Kovačič v Grobelsšek 2013, 3).

6 Uporaba stereotipov o Mehičanih v izjavah in zapisih Donalda Trumpa v javnosti

Analizirala bom tri različne sklope besedil oziroma zapisov Donalda Trumpa v javnosti – prvi od njih je uradna spletna stran Donalda Trumpa (Donald J Trump), drugi sklop predstavljajo njegovi govori in intervjuji v medijih, posnetke katerih sem dobila na spletni platformi Youtube, v tretjem sklopu pa sledi analiza izjav, ki jih je Donald Trump objavljajal na svojem uporabniškem računu na twitterju (Donald J Trump, @realDonaldTrump). Analizirala bom zgolj tiste govore, intervjuje in zapise na twitterju, ki so bili objavljeni med 16. junijem 2015, ko je Donald Trump najavil kampanjo za republikansko predsedniško kandidacijo, in 21. julijem 2016, ko je na republikanskem kongresu v Clevelandu kandidacijo tudi uradno sprejel.

Pri javnih nastopih Donalda Trumpa se zdi, da politično retoriko jemlje kot predstavo, kot šov, v katerem krši norme političnega diskurza. V nastopih Trump namreč (vsaj navidezno) kaže svoja čustva, s katerimi se skuša povezati s svojim ciljnim občinstvom, belci srednjega razreda, ki so zaradi izgube službe jezni na politične in ekonomske elite ZDA. Trump se v svoji retoriki opira na stereotipe o Mehičanih, temelji pa na odkriti diskriminaciji do »tujcev«, v ospredje velikokrat postavi Mehičane, ki v ZDA jemljejo službe ameriškim delavcem,

hkrati pa s socialno podporo, ki jo prejemajo od države, zajedajo ZDA, poleg tega pa v ZDA tihotapijo drogo in s tem prek meje prinašajo kriminal ter ogrožajo varnost prebivalcev ZDA.

Pri analizi zgoraj omenjenih zapisov me zanima, ali Donald Trump že obstoječe stereotipe o Mehičanih, ki sem jih predstavila v prejšnjih poglavjih, uporablja pri svojem komuniciranju s potencialnimi volivci, pa tudi, na kakšen način jih uporabi. Trdim, da Trump v vseh oblikah svojih zapisov in govorov (na spletni strani, prek twitterja, v govorih in intervjujih) uporablja stereotipe o Mehičanih (da so zajedavci ameriških davkoplačevalcev, da so tatovi njihovih služb ter da predstavljajo grožnjo varnosti ZDA), s čimer ustvarja dva pola – »mi«, torej ZDA, in »oni«, Mehičani, pri tem pa podpihuje strah pred »nevarnimi tujci«.

6.1. Uradna spletna stran

Donald Trump na svoji uradni spletni strani (Donad J Trump) predstavlja stališča, ki jih ima na področju zdravstvene reforme, reforme trgovinskega sporazuma s Kitajsko, o veteranih, davčni reformi, pa tudi o reformi priseljevanja in gradnji zidu na meji med ZDA in Mehiko, analiza zadnjih dveh pa je pomembna za to nalogo. Pri upravljanju spletne strani ima Trump (oziroma njegova ekipa) popoln nadzor nad objavo podatkov in podajanjem informacij. Na spletni strani lahko pregledno uredijo in s točkami nakažejo celotno Trumpovo politiko in njegova stališča. Ravno na spletni strani so lahko zapisi najbolj neposredni, pri njih pa tudi ni možnosti odzivanja bralca (torej tudi ne možnosti nasprotovanja zapisanim idejam).

6.1.1. Stereotip Mehičanov kot zajedavcev ZDA, ki živijo od denarja ameriških davkoplačevalcev, ter tatov služb

»Mehiške oblasti že dolga leta izrabljajo ZDA, saj z nezakonitim priseljevanjem v to državo izvažajo kriminal in revščino,« je zapisano. Trump tako že takoj na začetku uporabi dva stereotipa o Mehičanih, in sicer, da so kriminalci in da se bodo parazitsko prisesali na denar ameriških davkoplačevalcev, ko se jim bo uspelo nezakonito prebiti v državo. Z uporabo besedne zveze »dolga leta« nakaže, da proces priseljevanja ni nekaj novega, da torej že dolgo traja, v diskurz pa vplete tudi mehiške oblasti, ne zgolj navadne državljane, ki izrabljajo ZDA. Da so res paraziti, ki denar »kradejo« pridnim in delavnim Američanom, kažejo tudi stavki, ki sledijo. Trump namreč piše, da so ZDA za nezakonite mehiške priseljence odštele ogromne količine denarja – »ameriški davkoplačevalci so za zdravstvo, namestitev, izobraževanje, socialne prispevke skupno namenili na stotine milijard dolarjev«, po njegovih izračunih letno

kar več kot štiri milijarde dolarjev. Z navajanjem določenih zneskov daje Trump svojemu zapisu dodatno težo, a je treba dodati, da za svoje izračune, številke in trditve povečini ne poda nikakršnega dokaza ali obrazložitve, kako je do njih sploh prišel. Mediji so po preverjanju njegovih izjav (t. i. *factchecking*) ugotovili, da je podatke večinoma prilagodil, napihnil ali pa si jih celo izmislil. Da Mehičani kradejo službe, Trump omeni v stavku, da je bil »vpliv na tiste, ki iščejo službo, s povečevanjem števila priseljencev katastrofalen«. Z uporabo besede »katastrofalen« se Trump širše naveže na temačno podobo Amerike, kakršno že od začetka kampanja predstavlja Američanom – zaradi »drugih«, torej tujcev, imajo državljani ZDA slabše službe, za svoje delo so slabše plačani, Američanom pa jemljejo nekaj, kar je v resnici njihovo.

Trump izpostavlja, da Mehika vsako leto na račun slabega trgovinskega sporazuma zasluži na milijarde dolarjev (tukaj nakaže, da si tega denarja ne zaslužijo, saj zanj bolj ali manj ne naredijo nič, zanašajo se zgolj na sporazum NAFTA, ki je bil podpisan že leta 1994), ogromno denarja pa v Mehiko pošljejo tudi nezakoniti migranti, ki delajo v ZDA – Trump tukaj izpostavi, da so leta 2013 v Mehiko poslali kar 22 milijard dolarjev, pri čemer se sklicuje na podatek, objavljen na strani Latino Fox News. Na tej točki z objavo določene vsote zapisu znova doda dodatno težo. Trump zaključi, da je mehiška vlada ZDA ogoljufala za veliko denarja, s čemer sledi stereotipu, da Mehičani Ameriki kradejo denar. Tudi tukaj v diskurz znova vpelje mehiško oblast, s čimer nakaže, da niso zgolj nezakoniti priseljenci tisti, ki goljufajo ZDA in ji jemljejo denar ter službe, ampak to misel razširi na celotno državo.

»Odgovorni so za to težavo, zato morajo plačati, da jo uredimo,« piše Trump. Mehika bi del te »težave« po njegovem morala odpraviti tako, da bi sama financirala zid na meji med državama, za katerega se zavzema Trump. »Znesek za postavitve zidu zbledi v primerjavi z vsoto, ki jo ameriški davkoplačevalci vsako leto namenijo za škodo, ki jo nezakoniti priseljenci v ZDA naredijo na področju zaposlovanja, soseščin in šol oziroma izobraževanja,« izpostavi Trump. Tudi tukaj se naveže na stereotip, da nezakoniti mehiški priseljenci »pridnim in delavnim« Američanom kradejo službe ter negativno vplivajo tako na soseške, v katerih živijo, kakor tudi na šole, s čimer v diskurz posredno vpelje še otroke. Trump napoveduje hude posledice, če Mehika ne bo hotela plačati zidu: zasegel bi vsa nakazila, ki jih Mehičani iz ZDA od »nezakonitih« plač pošiljajo domov, povišal bi cene začasnih viz za vse mehiške direktorje in diplomate, če bi bilo treba, pa bi jih ukinil, povišal bi ceno kartic za prestop meje, po njegovih podatkih jih letno za Mehiko izdajo kar milijon, ravno s pomočjo

teh kartic pa največ Mehičanov ostane v ZDA tudi po preteku vize, podobno bi storil pri cenah viz za tiste delavce, ki delajo v okviru sporazuma NAFTA. »Ne bodo nas več izkoriščali,« zapiše Trump in s tem Mehičane neposredno obtoži, da so kot pijavke prisesani na službe Američanov in denar, ki bi moral ostati v ZDA, pošiljajo domov, poleg tega pa še nezakonito živijo v državi in tako dodatno izkoriščajo njene zakone in ljudi.

Trump desetletja slabih trgovinskih dogovorov in politike priseljevanja krivi tudi za uničenje ameriškega srednjega razreda. Tuja delovna sila po njegovem mnenju vpliva na nižanje plač in višanje stopnje brezposelnosti, kar na uradni spletni strani zapiše na različnih mestih, revnim in pridnim Američanom pa tako »tujci« preprečujejo zaslužiti toliko, da bi se lahko prebili do srednjega razreda. Tukaj Trump nagovarja svoje osrednje občinstvo, moške srednjih let, pripadnike delavskega razreda, ki so s prestavljanjem proizvodnje v tujino izgubili boljše plačane službe, ti pa so tudi najbolj dovzetni za njegove rasistične izjave, uperjene proti mehiškim priseljencem. Trump tako (nezakonite) priseljence in posredno tudi mehiško vlado, ki z NAFTA »na veliko« služi, znova obtožuje, da so Američani zaradi njih revni. V razdelku »Ameriški delavci naj bodo na prvem mestu« tako znova ustvarja delitev med »nami« in »njimi«, kjer so »mi« pridni Američani, »oni«/»drugi« pa Mehičani, ki jim kradejo dodaten zaslužek. Po Trumpovih podatkih skoraj polovica vseh priseljencev in njihovih otrok, ki so se rodili v ZDA, živi na robu revščine ali pod njenim pragom, te številke pa vključujejo okoli 60 odstotkov Latinoameričanov. Trump zahteva, da se tok novih prihodov priseljencev ustavi, saj bi le tako lahko spodbudili rast plač v ZDA, manjšinam bi odprli vrata do srednjega razreda, poleg tega pa bi (zakonitim) priseljencem, ki so del »ameriške družine« (pri delitvi na »nas« in »njih« so v skupini prvih) pomagali pri uresničitvi ameriških sanj.

6.1.2. Stereotip Mehičanov kot grožnja varnosti ZDA

6.1.2.1. Stereotip Mehičanov kot kriminalcev, posiljevalcev in morilcev

S stavkom »vpliv kriminala je tragičen« Trump Mehičane predstavlja kot kriminalce, osrednja pa je njegova misel, da so mediji polni primerov »kriminalcev, ki so mejo prečkali nezakonito, nato pa zagrešili grozljive zločine proti Američanom«. Takoj zatem opiše primer, v katerem je nezakoniti priseljenec iz Mehike z debelo kriminalno kartoteko domnevno vlomil v hišo 64-letne Američanke, ji s kladivom razbil lobanjo, jo posilil in umoril. Svojo trditev podkrepi še z izjavo lokalnega vodje policije, ki za višjo stopnjo kriminala in za umor

64-letnice prav tako krivi nezakonite priseljence in napačno politiko priseljevanja aktualne ameriške vlade. Postreže še s podatkom, pri katerem se sklicuje na vladno raziskavo o prestopkih in kriminalu med priseljenci iz leta 2011, izpostavi pa, da je policija v tem letu kar trimilijonkrat prijela predstavnika te skupine, na desettisoče zločinov pa je bilo povezanih z nasilnim pretepanjem, posilstvi ali umori. Trump torej nakaže, da so nezakoniti priseljenci nasilneži, posiljevalci in morilci. Z izbiro besed, na primer »grozljivi« zločini, poudari nevarnost, ki grozi Američanom, podobno tudi z izbiro primera, v katerem je osumljenec žrtvi s kladivom razbil lobanjo, jo posilil, na koncu pa še ubil. Težko bi izbral kakšen hujši zločin, saj se žrtev bralcu smili že zaradi starosti, ker je ženska, pa Trump posredno namiguje, da se nasilni nezakoniti priseljenci spravljajo na šibkejše od sebe, pri čemer ne poznajo nikakršne milosti. Ko zapiše, da je bilo na »desettisoče« zločinov povezanih s hujšimi zločini, ne poda natančne številke, najverjetneje zato, ker je ne pozna, pa tudi, ker sploh ni pomembna. Z uporabo takšne retorike, kjer lahko govori o na tisočih posilstvih in umorih, torej težkih zločinih, pogloblja strah pred »nasilnimi tujci«, pri tem pa se opira na stereotip, da so Mehičani, zlasti nezakoniti priseljenci, nasilni do vsakogar, tudi do 64-letne gospe.

6.1.2.2. Gradnja in plačilo zidu

Trump je prepričan, da Mehika ni pred težko odločitvijo – če bo plačala med pet in deset milijard dolarjev za gradnjo zidu, bo s tem zagotovila letni pritok 24 milijard dolarjev, ki jih v domovino pošiljajo Mehičani, zaposleni v ZDA. S samo retoriko, pri kateri uporabi tudi glagol »prisiliti« Mehiko, da plača za gradnjo zid, Trump kaže na dominanten odnos ZDA proti Mehiki in posledično manjvrednost južnih sosedov. »Teh 24 milijard dolarjev služi kot socialna podpora za revne družine v Mehiki, ki sicer finančno ne poskrbi za svoje revne državljane,« piše Trump in se s tem znova naveže tako na stereotip o revni južni sosedu, poleg tega pa še, da se denar Američanov (nepravilno) steka v Mehiko. Mehiške oblasti obtožijo, da so nesposobne skrbeti za najšibkejše člene svojega ljudstva in da te težave rešijo tako, da jih preložijo na pleča ZDA.

»Priseljevanje je privilegij, ne pravica,« zapiše Trump in s tem znova pokaže vzvišen odnos do Mehičanov, ki bi morali biti hvaležni svoji severni sosedu, da lahko delajo in živijo v njej, ne pa jo izkoriščajo in goljufajo. »Mehika je popolnoma odvisna od ZDA, saj so pri reševanju vprašanja revščine odvisni od potrjevanja na tisoče viz njihovim državljanom, kar je naša ključna točka za pogajanje in finančni vzvod. Ne pozabite, da so ZDA v državo sprejele kar štirikrat več priseljencev kot katera druga država na svetu, posledično pa imamo nižje plače in

višjo stopnjo brezposelnosti naših državljanov, kakor tudi novih priseljencev,« izpostavi. Tukaj Trump znova stereotipno opisuje Mehičane kot tiste, ki so krivi za krajo služb Američanom ter posledično za nižje plače in več brezposelnosti med Američani (izpostavi nasprotje med »nami«, ZDA, torej žrtvami, in »njimi«, Mehičani, ki so povzročitelji teh težav), vzpostavi pa tudi razliko med »starimi«, torej mehiškimi priseljenci, in »novimi, ki se v ZDA predvidoma priseljujejo iz zahodnih držav.

6.1.2.3. Stereotip Mehičanov kot preprodajalcev drog

V zaključku Trump odpre še eno temo – kriminala in preprodaje drog, povezanih z narkokarteli. »Mehičani nas izkoriščajo še na enem področju – tolpe, preprodajalci drog in karteli so brez omejitev izkoriščali naše odprte meje in zagrešili ogromno kriminala znotraj meja ZDA. Naša država vsak dan plača visoko ceno za te kriminalne dejavnosti, saj posledično za stroške sodnih postopkov in oskrbo v zaporu plačujejo ameriški davkoplačevalci. Še višjo ceno plačamo s človeškimi življenji.« V zaključku torej utrdi stereotip Mehičanov kot zajedavcev Američanov, tokrat na področju tihotapljenja in preprodaje droge. Tudi tukaj zelo pavšalno govori o kriminalu, uporabi besedo »ogromno«, s čimer ne pove ničesar, saj si lahko takšen opis vsak bralec predstavlja po svoje. Pove zgolj, da v ZDA zagrešijo veliko kriminalnih dejanj, za katere Američani plačujejo tako z življenji, so torej v smrtni nevarnosti, saj nezakoniti priseljenci, ki tihotapijo droge v državo, poleg tega predstavljajo veliko grožnjo ameriškim državljanom. Če pa že ne umrejo pod njihovimi rokami, pištolo ali kladivom, morajo Američani kot davkoplačevalci posredno poskrbeti zanje v zaporu, kjer jim plačajo namestitev in tako kot na »svobodi«, znova živijo na »njihov« račun.

6.2. Govori in intervjuji

V ospredju analize sta govora ob najavi kandidature 16. junija 2015 in ob sprejetju predsedniške nominacije na konvenciji republikancev v Clevelandu 21. julija 2016. Prvi govor je bil dolg skoraj 52 minut, drugi pa 75, osredotočila pa sem se zgolj na tiste dele, v katerih govori o Mehiki in (nezakonitih) priseljencih. Citati so povzeti s posnetka govora, objavljenega na portalu youtube.

Trump ima govora, na katera se pri analizi osredotočam, napisana že vnaprej, torej ima nad njima skoraj popoln nadzor. Vendarle pa ga lahko pri njenem branju ali govorjenju prekinja

občinstvo – bodisi z aplavzi bodisi z negotovanjem ali nasprotovanjem idejam. Intervjuja, ki sem ju izbrala za analizo, spadata v dodeljen časovni okvir, poleg tega pa v njih razpravlja o Mehiki in Mehičanih. Intervju je sicer najbolj tradicionalna oblika izražanja mnenja politika, hkrati pa ima politik nad njim veliko manj nadzora kot pri vnaprej napisanih govorih, saj ne ve, kakšna vprašanja mu bodo postavili novinarji.

6.2.1. Govor ob napovedi kandidature

Kdaj bomo premagali Mehiko ob meji? Smejijo se nam in naši neumnosti. Tudi v gospodarstvu so boljši kot mi. Niso naši prijatelji, verjemite mi. ZDA so postale odlagališče problemov drugih držav. Mehika k nam ne pošilja svojih najboljših državljanov. Ne pošiljajo tebe ali tebe (*s prstom kaže na posameznike v množici*). Pošiljajo ljudi z veliko težavami, ki jih prinesejo s seboj. S seboj prinašajo droge in kriminal. So posiljevalci. Nekateri pa so, tako predvidevam, dobri ljudje. Govorim z nadzorniki na meji, ki mi povedo, kakšni ljudje pridejo k nam. A je logično. Ne pošiljajo nam primernih ljudi. Pa ne gre samo za Mehiko, takšni ljudje prihajajo tudi z območja Južne in Latinske Amerike, verjetno pa tudi s Srednjega vzhoda. A tega ne vemo, saj nimamo nikakršne zaščite. (Trump 2015)

Trump je tako v nekaj minutah uporabil vse stereotipe o Mehičanih – so prevaranti, ki se smejijo »neumnim« Američanom, saj jih brez večjih težav goljufajo, ZDA pa uporabljajo za, tako nakaže, smetišče, kamor mehiška vlada odloži tiste ljudi, ki jih doma noče. Osredotoča se zgolj na nezakonite priseljence, ki s seboj v »čiste« ZDA prinašajo težave iz domovine, droge in kriminal, in že samo s tem ogrožajo ameriško ljudstvo. Brez kakršnegakoli olepševanja uporabi besedo »posiljevalci« in z njo ustvari strašljivo sliko nasilnega Mehičana, ki preži na ameriške ženske. Za podkrepitev izjav uporabi podatke, ki jih je domnevno prejel od tistih, ki varujejo mehiško-ameriško mejo. Ko reče, da niso »naši prijatelji«, Trump znova ustvari dva pola, »mi« in »oni«, kjer so »oni« sovražniki. S tem, ko s prstom kaže na ljudi v občinstvu in govori, da Mehika »nam« ne pošilja »najboljših« državljanov, naredi prepad med poloma še večji. Diskurz nato razširi še na druge države, na celotno območje Južne in Latinske Amerike, s tem pa poveča skupino »tujcev«, ki grozijo Ameriki, pred njimi pa se ta ne more ubraniti, saj da nima nikakršne zaščite. Posredno torej Trump tukaj uvaja svojo idejo o postavitvi zidu, a tega ne reče neposredno, saj bi bila njegova postavitev tista, ki bi Američane varovala pred nevarnostjo od zunaj. Trump na hitro omeni, da so nekateri

Mehičani verjetno dobri ljudje, a poudari, da tako le misli, razberemo pa lahko, da po njegovem mnenju vendarle ne gre za veliko ljudi.

»Mnogi Američani ne morejo dobiti službe, saj nam jih jemljejo Kitajci, Mehičani in vsi ostali,« s čimer se naveže na stereotip o tem, da Mehičani ZDA kradejo službe. V govoru je večkrat izpostavil, da je treba Ameriko znova narediti veličastno, a je za to treba izbrati pravega voditelja: »Naši sovražniki so vsak dan močnejši, mi, kot država, pa smo vse šibkejši.« Med drugim so torej tudi Mehičani tisti, ki Američanom kradejo službe, posredno pa je Mehiko označil še za sovražnico. Ob tem je znova ustvaril nasprotje med »mi« in »oni«. Donald Trump je tako že na samem začetku svoje volilne kampanje nakazal ton, v kakršnem je potekala njegova retorika vse do osvojitve kandidature.

6.2.2. Govor ob sprejetju republikanske predsedniške nominacije

6.2.2.1. Stereotip Mehičanov kot grožnja varnosti ZDA

V govoru ob sprejetju predsedniške nominacije republikanske stranke je Trump največ časa posvetil problemu priseljavanja nezakonitih priseljencev. »Zgradili bomo veliki zid, s katerim bomo ustavili nezakonito priseljavanje. Ustavili bomo tolpe in nasilje in droge, ki se stekajo v naše soseske,« je poudaril ter se za kakšne pol minute umaknil od mikrofona, s čimer je trenutku in izrečenim besedam dal dodatno težo. S postavitvijo zidu bi Trump tako rešil več težav – nezakonitim priseljencem bi onemogočil vstop v državo, s tem bi ustavil dotok drog, ki uničujejo ameriške soseske, pa še kriminalci bi ostali na njegovi južni strani.

Imel sem to čast, da so me podprli agenti, ki nadzorujejo mejo. Z njimi bom sodeloval pri varovanju integritete našega zakonitega (*ponovi trikrat*) sistema priseljavanja. Zakonitega. Ko bomo prenehali ljudi, ki jih ulovimo na meji, izpuščati, bomo prekinili krog tihotapljenja ljudi in nasilja. Verjemite mi, ustavili bomo nezakonite prehode meje. Mir v državi bomo vzpostavili tako, da bomo k upoštevanju zakonov prisilili vse tiste, ki tukaj ostanejo tudi po preteku vize. Naše zakone bodo končno začeli spoštovati tako, kot si zaslužijo. 20. januarja 2017, na dan, ko bom zaprisegel kot predsednik ZDA, se bodo Američani končno zbudili v državi, v kateri se uveljavljajo sprejeti zakoni. (Trump 2016)

Že z besedo »mir« Trump nakaže, da Mehičani povzročajo nemir v ZDA, naknadno pa doda še, da so ravno oni tisti, ki ne upoštevajo zakonov države, v kateri živijo. Znova uporabi

glagol »prisiliti«, ki daje občutek večvrednosti govorca oziroma skupine, torej »nas«, ki bodo manjšino prisilili k upoštevanju nečesa. Američani se bodo, tako Trump, po njegovi zaprisegi zbudili v nov dan in nov svet, v katerem Mehičani, tako nakaže, ne bodo živeli več brez pravil in neupoštevajoč zakone, s čimer se bo v državo naselil mir.

Do vseh bomo obzirni in sočutni, največ sočutja pa bom pokazal do svojih državljanov, ki se težko prebijajo iz dneva v dan. Moj načrt je popolno nasprotje radikalne in nevarne priseljske politike Hillary Clinton – Američani bi si radi oddahnili od nenadzorovanega priseljevanja, kakršnega imamo sedaj. Skupnosti bi si rade oddahnile, a Clintonova predlaga množično pomilostitev, množično priseljevanje in množično brezpravje. Zaradi njenega načrta ne bo prostora v šolah, manj bo služb, plače bodo nižje, pa tudi priseljencem se bo vse težje rešiti iz kroga revščine, v katerem so zdaj, ter se prebiti v srednji razred. (Trump 2016)

V tem primeru Trump za sovražnico predstavi Hillary Clinton, protikandidatko na novembrskih predsedniških volitvah, ki da je, tako namiguje, premila do politike priseljevanja, saj bi po njegovih besedah priseljence množično pomilostila, pustila bi, da v ZDA prihaja dodatno število priseljencev, ob tem pa ne bi postavila ne upoštevala zakonov. Trump grozi, da posledično trpel ameriški narod, katerega otroci bi izgubili prostor v šoli, morda tudi službo, ali pa bi za delo dobili nižjo plačo. Mehičani so torej, tako kot Clintonova, grožnja ZDA. Če bo torej na novembrskih volitvah zmagala Clintonova, bodo ZDA še naprej, tako kot so sedaj, ostale »odlagališče« težav za Mehiko, ki jih bo še naprej izsiljevala, goljufala in izrabljala.

6.2.2.2. Stereotip Mehičanov kot zajedavcev ZDA, ki živijo od denarja ameriških davkoplačevalcev, ter tatov služb

»Sam imam drugačno vizijo in začne se z novimi trgovinskimi sporazumi, ki bodo ščitili naše službe in se zoperstavili tistim državam, ki nas goljufajo. Za to se zavzemam že od začetka kampanje in se bom tudi do konca predsedniškega mandata.« Trump ponovi, kako slabi so za ZDA prostotrgovinski sporazumi in doda, znova brez dokazov, da jih druge države, med njimi tudi Mehika, goljufajo in jim jemljejo službe. Ko reče »naše« službe, znova vzpostavi nasprotje med »mi« in »oni«, v prvi skupini so Američani, ki si želijo zgolj delati, v drugi pa tujci, ki jim kradejo službe, s čimer predstavljajo grožnjo.

V poslu sem ustvaril na milijarde dolarjev, sedaj pa bom našo državo znova naredil bogato. Slabe trgovinske sporazume bom spremenil v odlične. Amerika je od leta 1997 izgubila tretjino delovnih mest v proizvodnji, in to zaradi uzakonitve katastrofalnih trgovinskih sporazumov, ki sta jih podprla Bill in Hillary Clinton. Ne pozabite, Bill je bil tisti, ki je podpisal sporazum NAFTA, enega najslabših gospodarskih sporazumov v zgodovini naše države. Nikoli več! Nazaj bom pripeljal službe – v Ohio, Pensilvanijo, New York, Michigan, po celotni državi. Ne bom dopustil, da bi podjetja delovna mesta selila izven države in odpuščala ljudi, ne da bi ob tem čutila posledice. To se ne bo več dogajalo. Obljubim, da ne bom nikoli podpisal nikakršnega sporazuma, ki bi škodil našim delavcem, ali ki bi zmanjševal našo svobodo in neodvisnost. Nikoli več ne bomo podpisali slabega sporazuma. Amerika bo znova prva. Namesto tega bom podpisoval posamezne sporazume s posameznimi državami. Ne bomo se več podajali v dogovore z več državami, podpisovali sporazumov na več tisoč straneh, ki jih nihče sploh ne prebere ali razume. Uveljavljali bomo vse kršitve pogodbe proti vsem državam, ki se ne držijo dogovorov. O NAFTAI se bomo znova pogajali in si izpogajali boljši dogovor za Ameriko, ali pa bomo dogovor opustili, če ne dobimo takšnega, kakršnega hočemo. Naša država bo znova začela graditi ... (Trump 2016)

Trump je prepričan, da mora državo voditi nekdo, ki ni politik, ampak podjetnik, torej tako kot on, saj jo bo le tako lahko spravil nazaj na pot nekdanjega uspeha in veličine. Znova pljuva po trgovinskih sporazumih, na osnovi katerih službe Američanov letijo v roke tujcev (tako na ozemlju ZDA kot drugod, kamor so prestavili proizvodnjo), napade tudi soproga protikandidatke Hillary Clinton, ki je s podpisom sporazuma zakrivil stanje, v kakršnem je ameriško gospodarstvo danes in je kriv, da je tretjina delovnih mest v proizvodnji izgubljena, posredno pa s tem blati celotno demokratsko stranko, iz katere izhajata oba. Trump obljublja, da bo poskrbel za to, da bodo službe ostale v ZDA, torej za Američane, in delovna mesta na račun proizvodnje v tujini ne bodo več na voljo tujcem.

6.2.3. Novinarska intervjuja

Trump ima v naprej pripravljenih govorih ves nadzor nad vsebino, malce drugače pa je pri intervjujih, saj ne ve natančno, kakšna vprašanja mu bodo postavili. Analizirala sem dva pogovora s CNN-ovima novinarjema Donom Lemonom in Chrisom Cuomo, ki sta nastala avgusta lani, narejena pa sta bila v časovnem okviru, v katerem sem analizirala tudi druge Trumpove izjave, govore in zapise.

6.2.3.1. Intervju z Donom Lemonom

V telefonskem pogovoru s CNN-ovim novinarjem Donom Lemonom je Donald Trump 12. avgusta 2015 v oddaji Tonight dejal, da ima rad Mehičane, a je razočaran nad ameriškimi voditelji, ki niso (bili) dovolj vpeti v prostotrgovinske sporazume z južno sosedo. »Mehiški voditelji in njihovi pogajalci se veliko bolje pogajajo kot naši, saj ti niso pametni. Ravno zaradi tega so nam odpeljali ogromno podjetij in dela.« Večkrat je sicer poudaril, da ne govori (zgolj) o Mehičanih, temveč o nezakonitih priseljencih od povsod: »To se mora končati, saj ubijajo našo državo. Kar kipijo čez naše meje.« Trump tukaj reče, da ima rad Mehičane, a tega ne tukaj ne kjerkoli drugje v praksi ne dokaže. Zdi se, da to reče zgolj zato, da ni v javnosti neprestano sovražno nastrojen proti njim. Posebno oster je, ko reče, da priseljenci »ubijajo našo« državo – ubijati je zelo močna beseda, Trump namiguje, da niso zgolj grožnja ameriškemu gospodarstvu in državljanom, ampak so naredili že korak naprej in grožnje, pred katerimi je Trump opozarjal, že uresničujejo. Tudi tukaj je Trump vzpostavil razmerje med »mi« in »oni«, kjer so »oni« znova nezakonito priseljeni tujci, ki »nam« škodijo.

Na vprašanje, zakaj je Mehičane označil za posiljevalce, je Trump odgovoril: »Ne govorim zgolj o Mehičanih, ampak o nezakonitih priseljencih. Statistika s področja posilstev in kriminala, povezana z nezakonitimi priseljenci, je neverjetna.« Tudi na tej točki zelo ohlapno govori o »neverjetni« statistiki, ki je ne podpre s številkami. Ko mu novinar razloži, da članek s portala revije Fusion, ki ga omenja, ne govori o številkah posiljevalcev, ki prestopijo mejo, ampak o odstotku posiljenih žensk, se Trump ne pusti zмести. »Nekdo jih posiljuje. Kdo jih posiljuje, kdo?« se brani z napadom na Lemona. »Dejstvo je, da je treba ustaviti nezakonito priseljevanje in na jugu narediti trdno mejo. Če tega ne naredimo, nimamo več države.« Trump ne odgovori na vprašanje novinarja, zakaj Mehičane označuje za posiljevalce, ampak skupino tistih, ki so »nevarni«, še razširi na večji krog oziroma poudari, da so zanj težavni zgolj tisti, ki nimajo dokumentov in ki so mejo prestopili nezakonito. Trump znova ne poda nikakršne statistike, jo zgolj omeni, na koncu pa se na »napad« novinarja, ki bi rad dobil konkretne odgovore, odzove s protinapadom. Trump vpraša, da če žensk ne posiljujejo nezakoniti priseljenci, kdo pa jih potem? Zdi se, kot bi namigoval, da je edina druga možnost odgovora, da jih posiljuje kdorkoli, vključujoč Američane, a takšnega odgovora ne želi slišati. Pogovor zaključi zelo pesimistično in z novo grožnjo – Amerika bo razpadla, če na mejo z Mehiko ne bo postavila zidu, saj jo bodo nezakoniti priseljenci ugonobili.

6.2.3.2. Intervju s Chrisom Cuomo

Novinar CNN-a Chris Cuomo je avgusta 2015 z Donaldom Trumpom opravil intervju na temo priseljencev. »Narediti moram, kar je prav,« je na začetku Trump prekinil novinarja, ki ga je spraševal o strahovih republikanske stranke, da bo z napovedovanjem izгона 11 milijonov nezakonitih priseljencev iz Mehike izgubil 28 milijonov glasov Latinoameričanov, ki v ZDA živijo zakonito.

Na določeni točki moramo postati iskreni sami s seboj. Nekateri raje uporabljajo izraz, da so to ljudje brez dokumentov, a ne jaz. To so nezakoniti priseljenci. V državo so vstopili na nezakonit način. Nekateri so čudoviti ljudje in tukaj živijo že dlje časa. A morajo iti iz države. Najprej se bom znebil tistih slabih. Adijo. In nikoli se ne bodo vrnil. Na določeni točki bomo ta dobre potem povabili nazaj. Morajo oditi, saj imamo državo in mejo. Postavili bomo zid in Mehika bo plačala zanj. (Cuomo 2015)

Trump je že večkrat dejal, da sedaj ni primeren čas za politično korektnost, kar kaže tudi pri izbiri termina »nezakoniti priseljenci«. Z uporabo besede »slabih« priseljencev, ki se jih je z deportacijo »treba znebiti«, se znova nasloni na stereotip, po katerem so Mehičani slabi za ameriške državljane in državo. S tem, ko izpostavi, da je »iskren«, znova daje dodatno težo svojim izjavam, z njimi pa se tudi približa svojemu občinstvu, ki mu ostali politiki med nagovori lažejo. Trump ljudem torej ne laže, ampak jim pove, »kakor je«. Prek tega poslušalcem sporoča, da mu ljudje lahko zaupajo.

Mehika na naš račun zasluži pravo premoženje. Tja se prestavlja več naših podjetij kot skorajda kamorkoli drugam na svetu. Izgubljammo našo industrijo in podjetja. Njihovi voditelji so pametni kot hudič. Letos se je tukaj rodilo 300.000 otrok nezakonitih priseljencev, kar pomeni, da bomo zanje priskrbeli socialno varnost. En dan so na drugi strani meje, potem jo prestopijo, tukaj rodijo otroka in mi naj bi poskrbeli za zdravstveno zavarovanje...? (Cuomo 2015)

Trump znova poudari, da Mehika Ameriki jemlje službe in denar, celo premoženje, tudi tokrat pa ne omeni, da je osnova za to sporazum, ki sta ga državi s Kanado prostovoljno podpisali. Zamolči še, da je v primeru NAFTE Amerika tista, ki je desetletja izkoriščala Mehiko, pa tudi delavce, brez katerih bi ameriško gospodarstvo (vsaj na jugu ZDA) propadlo. Ko Trump reče,

da so mehiški voditelji »pametni kot hudič«, znova nakaže na njihovo prevarantsko in goljufivo naravo, s katero prezentajo ameriško oblast in ZDA jemljejo denar, ki bi sicer moral ostati znotraj ameriških meja. Trump se v tem primeru naveže na »anchor babies«, torej na otroke priseljencev, ki z rojstvom v ZDA avtomatično dobijo državljanstvo. Sicer te besedne zveze ne izusti, jo pa gledalci prepoznamo med branjem med vrsticami. Mehičani torej, tako Trump, ne zgolj goljufajo ZDA s službami, ki so jih podjetja preselila na južno stran meje, ampak tudi s tem, ko njihove ženske načrtno rojevajo v ZDA in tako na pleča davkoplačevalcev predajo plačilo za socialno podporo novorojenčkov, državljanov ZDA. Trump tako sploh ne dopusti možnosti, da bi mehiški priseljenci lahko sami poskrbeli za svoje družine in sklepa, da vsi, ki mejo prestopijo nezakonito, to naredijo izključno z namenom opeharjenja ZDA.

6.3. Twitter

Donald Trump na twitterju objavlja pod imenom Donald J. Trump in oznako @realDonaldTrump. Mikroblogerski platformi se je pridružil marca 2009, odkar je do konca julija 2016 objavil 32.700 tvitov. Njegovim objavam sledi 10,3 milijona uporabnikov z vsega sveta, Trump pa sledi zgolj 44. Trump domnevno sam objavlja zapise na twitterju, pri objavah prek te platforme je najbolj neposreden in spontan, tudi do te mere, da kakšno po nekaj sekundah, minutah ali urah celo izbriše. Analizirala bom zgolj tiste tvite, ki so bili objavljeni med 16. junijem 2015, ko je Donald Trump najavil kampanjo za republikansko predsedniško kandidato, in 21. julijem 2016, ko je na republikanskem kongresu v Clevelandu kandidato tudi uradno sprejel, in ki se nanašajo na Mehičane ali Mehiko. V prilogi so tviti zbrani kronološko po časovni objavi v prej omenjenem časovnem obdobju.

6.3.1. Stereotip Mehičanov kot zajedavcev ZDA, ki živijo od denarja ameriških davkoplačevalcev, ter tatov služb

»Rad imam Mehičane, a Mehika ni naš prijatelj. Ubijajo nas na meji, ubijajo nas pri službah in trgovinski izmenjavi. BORIMO SE!« (Donald J. Trump, 30. junij 2015) Trump pravi, da Mehičani niso prijatelji ZDA, in kdor ni prijatelj, je sovražnik. Znova uporablja ostre besede kot »ubijati«, kar se od sovražnika pričakuje. Nasloni se na stereotip nezakonite migracije, na krajo služb in na goljufijo pri trgovinski menjavi, kjer jemljejo denar Američanom. Z uporabo velikih tiskanih črk Trump izpostavi boj proti »sovražniku«, ki napada z vseh front, s tem pa diskurz pelje v smer vojne, saj so bojišča tista, kjer se odvijajo pravi spopadi. Američani naj bodo torej pripravljeni na vojno z Mehiko.

»Rad imam Mehiko, nimam pa rad trgovinskih sporazumov, ki jih ZDA tako neumno sklepajo z njimi. Ti so zelo slabi za ameriške službe in zelo dobri za Mehiko.« (Donald J. Trump, 25. junij 2015) Trump tvit začne s tem, da ima rad Mehiko, čeprav tega v praksi nikoli ne pokaže, ampak zgolj udriha tako po njeni oblasti kot po ljudeh. Nakaže, da Mehika prek prostotrgovinskih sporazumov ZDA jemlje denar, kar je zelo dobro zanjo, za ameriške službe pa slabo, saj se delovna mesta selijo izven meja. Z zapisom »ti so zelo slabi za ameriške službe in zelo dobri za Mehiko« znova vzpostavi nasprotje med »nami« in »njimi«, kjer so »oni« slabi, saj v ZDA kradejo službe in denar.

»Mehiška vlada noče, da govorim o grozni obmejni situaciji in grozljivih trgovinskih sporazumih. Univision prisiljujejo, naj me ustavi – ni govora!« (Donald J. Trump, 25. junij 2015) Mehičani so največji paraziti ameriškega gospodarstva, kar jim omogoča trgovinski sporazum NAFTA, sporoča Trump. Z uporabo klicaja poudari pomembnost zapisanega, s tem pa pokaže, da Mehičani v prvi vrsti do ZDA nimajo niti najmanjšega spoštovanja.

6.3.2. Stereotip Mehičanov kot grožnja varnosti ZDA

»Politika priseljevanja Hillary Clinton o odprtih mejah bo znižala plače za vse Američane in zmanjšala varnost vseh.« (Donald J. Trump, 21. junij 2016)

»Odrpte meje Hillary Clinton razbijajo ameriške družine. Našo državo bom znova naredil varno za vse Američane. #Imwithyou« (Donald J. Trump, 23. junij 2016)

Trump v obeh zgornjih tvitih neposredno svari državljane pred predsednikovanjem Hillary Clinton, in posledično demokratov, saj bi se z njeno milo politiko o odprtih mejah (dodatno) znižale plače, pa tudi grožnja »tujcev« bi postala večja. Pri drugem tvitu Trump naredi še korak naprej, saj govori o razpadu ameriške družine, ki je osnovna celica družbe. Trump torej pravi, da odrpte meje, torej posredno nezakoniti priseljenci, s kriminalom in krajo služb vplivajo tako na dinamiko znotraj družin, kot posledično še na njihov razpad – bodisi zaradi drog bodisi zaradi brezposelnosti, kar je posledica pomanjkanja delovnih mest zaradi priseljencev. Z zapisom »našo državo bom znova naredil varno za vse Američane« naprej pove, da je samo on zmožen ZDA varovati pred »nevarnimi tujci«, hkrati pa znova ustvari dva pola, torej »mi« in »oni«, »dobri« in »slabi«.

6.3.2.1. Stereotip Mehičanov kot kriminalcev, posiljevalcev in morilcev

»Mnogi od razbojnikov, ki so napadli Trumpove miroljubne podpornike v San Joseju, so bili nezakoniti priseljenci. Zažgali so ameriško zastavo in se posmehovali policistom.« (Donald J. Trump, 4. junij 2016)

Trump mehiške priseljence označi za razbojnike, torej z izredno negativno konotacijo, po Slovarju slovenskega knjižnega jezika je razbojnik namreč tisti, »kdor napada, roba in ubija ljudi«. Tako jih znova prikaže kot nevarne ne zgolj miroljubnim podpornikom, temveč celotnemu prebivalstvu ZDA. Na tej točki znova ustvari nasprotje med »nami« (tistimi, ki so bili miroljubni) in »njimi« (ki so razgrajali). Ko zapiše, da so zažgali ameriško zastavo, pa s tem prikrito sporoča še, da nimajo nikakršnega spoštovanja do ZDA, njenih simbolov, Američanov nasploh, glede na to, da se posmehujejo še policistom, pa ne spoštujejo niti zakona niti avtoritete države, v kateri živijo. To je tudi sicer v skladu z »razbojniki«, ki živijo svobodno in se ne ozirajo na omejitve, ki jim jih z zakoni postavi država.

6.3.2.2. Stereotip Mehičanov kot preprodajalcev drog

»Kdaj se mi bodo ljudje in mediji začeli opravičevati zaradi izjave – »Mehika k nam pošilja...«, ki se je izkazala za resnično? El Chapo« (Donald J. Trump, 13. julij 2015)

»... poleg tega se prek meje v Mehiko izliva na milijarde dolarjev. Mi dobimo morilce, droge in kriminal, oni pa denar!« (Donald J. Trump, 13. julij 2015)

»El Chapo in mehiški karteli meje nemoteno uporabljajo, kot bi bile sesalec, s katerim posrkajo droge in smrt naravnost v ZDA.« (Donald J. Trump, 13. julij 2015)

Trump tukaj s posebitvijo preprodajalca drog, ko uporabi ime enega najbolj poznanih vodij narkokartelov na svetu, El Chapa, ustvari dodaten občutek nevarnosti, ki grozi ZDA. El Chapo je namreč eden najbolj zloglasnih mamilarških lordov na svetu, ki je v preteklosti že večkrat pobegnil iz zapora. Narkokarteli tako po njegovem poleg tega, da v ZDA prinašajo droge in kriminal (tudi smrt), obenem zaslužijo še na milijarde dolarjev, ki bi morale ostati Američanom. Glede zneska je Trump znova nenatančen, zapiše zgolj, da se v Mehiko izliva

na milijarde ameriških dolarjev. Trump v svojih tvitih, pa tudi sicer v retoriki, zelo rad posplošuje – tako kot so vsi Mehičani posiljevalci, so tokrat vsi morilci.

6.3.2.3. Gradnja zidu

»Pravijo, da je moja ideja o postavitvi zidu nora. Kitajci so zgradili zid in le vprašajte se, koliko Mehičanov imajo v državi. Šah mat.« (Donald J. Trump, 24. september 2015)

»Obama pravi, da ZID na naši južni meji ne bi povečal naše varnosti (napaka), hkrati pa bi rad okoli Bele hiše zgradil še višji zid (ograjo).« (Donald J. Trump, 30. maj 2016)

Trump je prepričan, da bi zid na mehiško-ameriški meji ustavil ali vsaj upočasnil vstop »nevarnih« Mehičanov v ZDA, s čimer bi Amerika postala bolj varna za državljane. Za primer poda Kitajsko, ki je postavila zid, a to ni ravno najboljši primer, glede na to, da Kitajska leži na drugi strani sveta in z Mehičani nima nikakršne povezave. Vendarle – Trump s primeri »dokazuje«, da ima prav glede postavitve zidu, obenem pa v diskurz povleče še aktualnega predsednika, ki, tako Trump nakaže, svojih državljanov ne varuje, saj nasprotuje njegovi postavitvi, po drugi strani pa je toliko zaskrbljen za lastno varnost (in varnost svoje družine), da bi bil pripravljen povišati ograjo okoli Bele hiše, v kateri živi. Trump med vrsticami pove, da bi bili pod njegovo vladavino državljani bolj varni kot so sedaj, pa tudi, da državljani ZDA zanj nikakor niso »družina«, za katero bi želel poskrbeti s postavitvijo zidu (kakor bi storil zase, za svojo ženo in hčeri). Z uporabo velikih črk znova izpostavi najpomembnejšo besedo zapisa, torej zid.

7 Zaključek

Donald Trump je bil v pravem trenutku na pravem mestu. Selitev delovnih mest v države s cenejšo delovno silo je v zadnjih desetletjih po vsem svetu srednji (belski) razred potisnila skorajda na rob obstoja. Ravno posledice neoliberalnih ekonomskih politik, ki se jim srednji delavski razred ni znal ali zmoget prilagoditi, so eden od razlogov za uspešnost in priljubljenost ameriškega republikanskega kandidata. Sam je prepričan, da so v ZDA za izgubo služb krivi (nezakoniti) mehiški priseljenci, ki so poleg tega, da poštenim in delovnim Američanom »kradejo« delovna mesta in posledično denar, še kriminalci, posiljevalci in zločinci. Donald Trump se je, kot sem zapisala v uvodu, ne le oprl na stereotipe, ki jih imajo Američani o svojih južnih sosedih, ampak jih je popolnoma izrabil, saj je z njimi ustvaril in

podprl lastno idejo o »preteči nevarnosti« z južne strani meje, zaradi katere so ZDA skorajda na robu propada.

Na republikanski konvenciji v Clevelandu je orisal zelo temačno sliko razpadajoče Amerike, ki je nekoč veljala za svetovno velesilo, samo on pa jo je sposoben vrniti nazaj v roke tistim, ki jim pripada. Torej klenim, belopoltim Američanom, na katere so podjetja med globalizacijo pozabila, oni pa so jim to zelo zamerili. »To so tisti ljudje, ki so dovtetni za strašenje z Latinoameričani. Nagovarja belce, ki so ostale brez službe, nižji belski razred, t. i. »plave ovratnike«, ki Mehičane krivijo za ekonomski zaton,« mi je Trumpovo občinstvo v intervjuju opisal nekdanji dopisnik iz ZDA Andrej Brstovšek. In ravno na milijone teh mož, belopoltih Američanov srednjih let, se strinja s Trumpom, da je treba na novo ustvariti trgovinske sporazume ali pa jih prekiniti, s čimer bi, vsaj v teoriji, tovarne s proizvodnjo in službami vrnil nazaj v domovino s tem pa tudi stabilnost družbe.

Del ameriške javnosti je Trump na svojo stran dobil tudi s poudarjanjem, da ni običajen politik, še več – da sploh ni politik. Tako Brstovšek kot Marcel Štefančič se strinjata, da je Trump zaenkrat bolj medijski zvezdnik kot politik. »To je splošen fenomen, ki pride v ospredje takrat, ko ljudje nimajo več zaupanja v politiko, ko vse vidijo kot korupcijo ali nekaj zavoženega. Ljudje mislijo, da potrebujejo trdo roko nekoga, ki ni del te s korupcijo prežete politike in elite,« razlaga Štefančič. Trump delavce nagovarja na način, kot bi bil eden od njih in jim obljublja, da se bo, ko ga bodo izvolili, ukvarjal z njihovimi težavami, ne pa s težavami na tisoče kilometrov oddaljenih držav, za katere je marsikateri Američan prvič slišal šele, ko so jim ZDA napovedale vojno. Na trenutke se zdi, kot bi Trump prisluškoval gostilniškimi pogovorom najbolj razočaranih Američanov in jim prek svojih nagovorov nato obljubljal, da bo poskrbel zanje, hkrati pa jim zagotavlja, da imajo pravico biti jezni na politične elite in tiste, ki so v razvoju gospodarstva pozabili nanje. »Ljudem bere misli, kot jih je nekoč Adolf Hitler,« vzporednice potegne Štefančič. Zdi se, kot bi jih Trump razumel, njihove tegobe ob tem, da je v njihovi državi vse več manjšin, ki jih izpodrivajo na različnih področjih in jim otežujejo življenje. Ravno ti nato prvi pograbbijo idejo, da so ravno tujci krivi za nižje plače in vse manj služb, tisti tujci, ki že več desetletij nezakonito prestopajo mejo, ob tem pa niso kaznovani. Trump pa bi poskrbel, da bi drago plačali – s postavitvijo zidu, s katerim bi zmanjšal, če že ne ustavil pritoka nezakonite delovne sile, ter izgonom iz države, ki bi nato postala »veličastnejša«, bogatejša, pa tudi veliko bolj varna.

Z neposrednimi a žaljivimi in na robu sovražnega govora temelječimi izjavami daje Trump svojemu občinstvu občutek, da mu govori resnico. »Prav neverjeten je v tem, da vse preverjanje dejstev, ki je bilo nekoč značilno za ameriške medije, saj so s tem »lovili« ​​kandidate na njihovih napakah, pri njem sploh ne funkcionira. Ljudje mu ne zamerijo, ko zamenja stališče, ali pa ga že v prvi vrsti ni imel,« opozarja Brstovšek. In to je res.

Trump je večkrat poudaril, da »dejstva« ​​predstavlja na enostaven in iskren način, brez olepševanja in laži, ki si jih Američani ne zaslužijo. Ameriški mediji so resničnost njegovih izjav preverjali vse od začetka njegovih sovražno nastrojenih govorov pa do govora ob sprejemu republikanske predsedniške nominacije. Ugotovili so, da Trump zelo redko poda (celotno) resnico, podatke vzame iz konteksta, jih dodatno ne razloži, ali pa jih predstavi zelo enostransko. Ko govori o izgonu 180.000 nezakonitih priseljencev s kriminalnimi kartotekami, pozabi povedati, da je veliko kazni povsem nedolžnih, na primer hoja prek ceste na neoznačenem prehodu, lovljenje rib brez dovolilnice ali onesnaževanje okolja. Trump večkrat izpostavlja, da nezakoniti mehiški priseljenci živijo na račun ameriških davkoplačevalcev in izrabljajo ameriško zdravstvo, a to sploh ni res, saj ravno ta skupina priseljencev zaradi strahu pred deportacijo brez dokumentov ne upa iti k zdravniku. S plastičnimi primeri okrutnih umorov Trump zgolj priliva olje na ogenj sovražnosti proti tujcem – pozabi pa dodati, da po statistiki največ Američanov umre pod rokami in orožjem svojih sodržavljanov. Vse to počne zgolj iz enega razloga in to je ustvarjanje strahu pred vsem, kar ni ameriško. Trump bo namreč v Belo hišo prišel zgolj tako, da bo volivce prepričal, da jih bo rešil tegob, zaradi katerih se trenutno neprestano ozirajo prek rame.

A tudi če Trump zares verjame, da »si ne moremo več privoščiti politične korektnosti«, kakor je večkrat dejal, je z dvoumno izjavo avgusta letos, da lahko njegovi podporniki ustavijo Hillary Clinton z udejanjanjem pravice do nošenja orožja, po mnenju mnogih prestopil mejo dobrega okusa, hkrati pa brez sramu pozval k nasilju. »Njegove besede so nevarne. Kdor želi postati ameriški predsednik, ne bi smel na noben način reklamirati uporabe nasilja,« se je na izjavo odzval vodja volilne kampanje Clintonove Robby Mook. Veteran ameriškega televizijskega novinarstva, Dan Rather, je bil v zapisu na spletnem družbenem omrežju facebook še ostrejši: »To je nova najnižja točka v zgodovini ameriške predsedniške politike. Ne gre več za politiko, vljudnost, dostojnost ali celo temperament. To je neposredna grožnja z nasiljem političnemu nasprotniku. Vsakomur, ki pa še vedno misli, da je to normalno, sporočam – zgodovina te opazuje. In predvidevam, da bo sodba ostra. Mnogi so se skušali

izviti tako, da so obsodili Trumpovo retoriko, a ga še vedno podpirajo. To je skrajno nezadostno. Retorika namreč je kandidat.« Ravno z retoriko je imel Trump v svoji predvolilni kampanji največ težav – oziroma bi jih moral imeti. »Nihče mu ne govori, kaj naj pove, nikogar ne posluša,« je njegov način nagovarjanja volivcev komentiral dolgoletni politični svetovalec zlasti republikanskih kandidatov Roger Stone.

Redki so tisti, ki jih Trump v predvolilni kampanji (pa tudi že prej) ni užalil – aktualnega ameriškega predsednika Baracka Obama je označil za muslimana s ponarejenim rojstnim listom, pred kratkim pa še za ustanovitelja skrajne islamistične skupine Islamska država (IS), predsedniško kandidatko demokratov Hillary Clinton pa za soustanoviteljico. Ona je sicer ena njegovih najljubših tarč, označil jo je že za lažnivko, pokvarjeno, nesposobno, katastrofalno, neodločno, neprimerno za voditeljico države, nevarno, neiskreno, neumno ...

Dnevnikov novinar in kolumnist Ervin Hladnik – Milharčič pravi, da je Trump iz »psovanja naredil sprejemljivo politično govorico«, številni strokovnjaki pa so njegove nastope in retoriko primerjali tako z rimskim cesarjem Kaligulo kot z Adolfom Hitlerjem in Benitom Mussolinijem. S fašističnim voditeljem so potegnili še največ vzporednic – napihuje sovraštvo proti tujcem, ki vdirajo v ZDA, torej Mehičanom, in sovražnikom, v tem primeru muslimanom; norčuje se iz šibkejših in spodbuja nasilje proti »nasprotnikom«, drugače mislečim, poleg vsega pa še obljublja vrnitev k veličini države, a ne na temelju politike, temveč lastne inteligence in moči.

Trump morda ni računal na vse posledice, ki so jih povzročile njegove kontroverzne izjave. Dan po govoru ob oznanitvi začetka predvolilne kampanje je namreč zaradi sovražnih izjav proti Mehičanom izgubil pogodbo z največjo ameriško televizijsko mrežo v španskem jeziku Univision, na kateri so odpovedali prenos enega od lepotnih izborov, lastnik licence za katero je Trump. Nekaj dni kasneje se je podobno zgodilo s televizijo NBC, trgovinska veriga Macy's pa je po enajstih letih sodelovanja zaradi diskriminatornih izjav iz trgovin umaknili oblačila njegove znamke. Težave po rasističnih izjavah, uperjenih proti muslimanom, je imel tudi v arabskem svetu, kjer so številne luksuzne trgovine s polic umaknile njegove izdelke, na Škotskem pa je izgubil morebitno organizacijo prestižnega golf turnirja. Bolj zaskrbljujoče kot finančne posledice so tiste, ki so nastale na ulicah ameriških mest. Trumpovi podporniki so njegovo rasistično obarvano podpihovanje sovraštva namreč vzeli malo preveč zares in tako sta avgusta lani da Trumpova podpornika napadla mehiškega brezdomca, urinirala po

njem in ga pretepla s kovinsko palico, nato pa policistom razlagala, da ima Trump prav in se je teh priseljencev res treba znebiti.

Ker Trump pozablja predstaviti celotno sliko, mnogi res verjamejo, da bi Ameriki brez mehiških delavcev šlo bolje, kar nikakor ni res. Brez njih ameriško gospodarstvo sploh ne bi bilo na takšni stopnji, kot je danes, poleg tega pa bi brez njih številnim zveznim državam, na primer Kaliforniji, grozil kolaps. »Če bi izgnali ilegalne migrante, bi šlo ameriško kmetijstvo pod vodo. Poleg tega so na vsakega nezakonitega migranta, ki v ZDA dela v tej panogi, vezana tri delovna mesta Američanov. Priseljencev se seveda lahko znebijo, a s tem bodo škodovali, če ne uničili gospodarstvo,« pravi Brstovšek.

Kot pravi Štefančič, je Trump medijski kandidat in kreatura medijev. Ker je bil sprva velik magnet za branost in gledanje, so mu mediji z veseljem odstopili prve strani časopisov in najbolj gledane termine, bil je vse, kar so mediji potrebovali. Sicer si nihče ni niti mogel predstavljati, do kakšne točke bo Trump dejansko prišel, ko pa je to postalo jasno, je bilo že prepozno, saj so ga ljudje že posvojili in častili. Najnovejše ankete kažejo, da je Trump izgubil prednost pred Hillary Clinton, a je do novembrskih volitev še daleč in prav lahko se zgodi, da jo bo znova prehitel. Bo pa to zelo težko, če bo nadaljeval s spornimi izjavami, s katerimi velikokrat zasenči svoje ključno sporočilo Američanom – da jim bo vrnil službe ter državo naredil varnejšo in znova veličastno.

8 Literatura

1. Akers Chacón, Justin, in Mike Davis. 2006. *No one is illegal. Fighting Racism and State Violence on the U.S.-Mexico Border*. Haymarket Books.
2. Balakrishnan, Radhika in Diane Elson. 2011. *Economic policy and human rights. Holding government to account*. Zed Books.
3. Berumen Garcia, Frank Javier. 1995. *The Chicano/Hispanic Image in American Film*. New York: Vantage Press. Del dostopen prek: http://hepg.org/her-home/issues/harvard-educational-review-volume-66-issue-3/herbooknote/the-chicano-hispanic-image-in-american-film_238 (11. julij 2016).
4. Bronfenbrenne, Kate. 1990. *California Farmworkers' Strikes of 1933*. Univerza Cornell. Znanstveni članek. Dostopno prek: <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1561&context=articles> (1. avgust 2016).
5. *Canadian Association for Refugee and Forced Migration Studies (CARFMS)*. Definition of We/Us vs. Them/Others. Dostopno prek: <http://rfmsot.apps01.yorku.ca/glossary-of-terms/weus-vs-themothers/> (26. julij 2016).
6. Carlsen, Laura. 2009. *Drug War Doublespeak*. Dostopno prek: <http://www.counterpunch.org/2009/03/13/drug-war-doublespeak/> (22. julij 2016).
7. Cuomo, Chris. 2015. Intervju z Donaldom Trumpom za CNN, *Trump o priseljevanju: »Narediti moram pravo stvar«* (Trump on immigration: 'I have to do the right thing'). Dostopen prek: <http://edition.cnn.com/videos/politics/2015/08/19/donald-trump-discusses-his-immigration-plan.cnn/video/playlists/donald-trump-immigration/> (7. julij 2016).
8. Espinal-Enriquez, Jesus in Hernan Larralde. 2015. *Analysis of Mexico's Narco-War Network (2007-2011)*. Dostopno prek: <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0126503> (20. julij 2016).
9. Ferfila, Bogomil. 2013. *Severna Amerika. Poti in stranpoti najmočnejše celine sveta*. Fakulteta za družbene vede.
10. Ferfila, Bogomil in Kos, Marta. 2002. *Politično komuniciranje*. Fakulteta za družbene vede.
11. Kan Rexton, Paul. 2011. *Mexico's »narco-refugees«: the looming challenge for U.S. national security*. U.S. army war college SSI, strategic studies institute. Dostopno prek: <https://www.ciaonet.org/attachments/19315/uploads> (20. julij 2016).
12. Kibbe R., Pauline. 1948. *From Latin Americans in Texas*. The University of New Mexico Press, Albuquerque. Dostopno prek: http://www.unco.edu/cohtmlp/pdfs/bracero_program_powerpoint.pdf (2. avgust 2016).

13. Krogstad, Manuel Jens in Jeffrey S. Passel. 2015. *5 facts about illegal immigration in the U. S.*. Dostopno prek: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/11/19/5-facts-about-illegal-immigration-in-the-u-s/> (2. avgust 2016).
14. Lemon, Don. 2015. Intervju z Donaldom Trumpom. (*Don Lemon Speaks to Donald Trump About His Comments on Mexican Immigrants*). Dostopno prek: <https://www.youtube.com/watch?v=YII4FNhTvUw> (4. julij 2016).
15. Lippmann, Walter. 1999. *Javno mnenje*. Ljubljana: FDV.
16. Martinez, Adriana E. in Susan W. Hardwick. 2009. Building Fences: Undocumented Immigration and Identity in a Small Border Town. *FOCUS on Geography* 52 (4). Dostopno prek: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1949-8535.2009.tb00254.x/abstract> (6. julij 2016).
17. McQuail, Dennis. 2010. *McQuail's Mass Communication Theory*. SAGE Publications Inc, 6th Edition.
18. Mercille, Julien. 2011. Violent Narco-Cartels or US Hegemony? The political economy of the 'war on drugs' in Mexico. *Third World Quarterly* 32 (9), (1637 – 1653).
19. Nastran Ule, Mirjana. 1997. *Temelji socialne psihologije*. Znanstveno in publicistično središče Ljubljana.
20. Nastran Ule, Mirjana. 1999. *Predsodki in diskriminacije*. Znanstveno in publicistično središče Ljubljana.
21. Owens, Keneth N. 2002. *Riches fo All. The California Gold Rush and the World*. University of Nebraska.
22. Peck, David. 1997. Stereotypes and Identity Reflected in Literature – Bibliography. *Society and Self, Critical Representations in Literature*. Dostopno prek: <http://www.enotes.com/topics/stereotypes-identity-reflected-literature-24#in-depth-bibliography> (29. avgust 2016)
23. Pickering, Michael. 2001. *Stereotyping: the politics of representation*. Basingstoke; New York: Palgrave.
24. Reyes, Vanessa. 2015. *More Than Just an Image: Pop Culture Representations of Latinxs and the Immigration debate*. Augustana College, Augustana Digital Commons. Dostopno prek: <http://digitalcommons.augustana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=mabryaward> (12. julij 2016).
25. Sampson, Henry T. 1977. *Blacks in Black and White: A source Book on Black Films*. The Scarecrow Press, Inc.: Metuchen, New Jersey.
26. Sanchez Escobar, Angel. 1992. *Chicanos: stereotypes and search for self-identity as seen through literature*. Dostopno prek: http://cvc.cervantes.es/literatura/cauce/pdf/cauce14-15/cauce14-15_30.pdf (1. julij 2016).

27. Strinati, Dominic. 2005. *An Introduction to Theories of Popular Culture*. Second Edition. Routledge Taylor & Francis Group.
28. Štefančič, Marcel. 2016. Intervju z avtorico (glej prilogo C).
29. Trump, Donald. 2015. Govor ob najavi kandidature (Donald Trump Presidential Announcement Full Speech 6/16/15). Dostopno prek: https://www.youtube.com/watch?v=q_q61B-DyPk (3. julij 2016).
30. Trump, Donald. 2016. Govor ob sprejetju predsedniške nominacije (Donald Trump full presidential nomination acceptance speech at Republican National Convention). Dostopno prek: <https://www.youtube.com/watch?v=SGVPXaFEixc> (22. junij 2016).
31. Trump, Donald J.. 2015 in 2016. Uporabniški račun na twitterju. Dostopen prek: <https://twitter.com/realdonaldtrump> (25. junij 2016).
32. Trump, Donald J.. 2015 in 2016. Uradna spletna stran (*Trump, Make America great again*). Dostopno prek: <https://www.donaldjtrump.com/> (25. junij 2016).
33. Van Dijk, Teun A. 1991. *(News) racism: a discourse analytical approach*. Dostopno prek: [http://www.discourses.org/OldArticles/New\(s\)%20racism%20-%20A%20discourse%20analytical%20approach.pdf](http://www.discourses.org/OldArticles/New(s)%20racism%20-%20A%20discourse%20analytical%20approach.pdf) (20. julij 2016).
34. Vreg, France. 2000. *Politično komuniciranje in prepričevanje*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
35. Vezovnik, Andreja. 2008. Kritična diskurzivna analiza v kontekstu sodobnih diskurzivnih teorij. *Družboslovne razprave XXIV* (57), (79 – 96).
36. Whitley Jr., Bernard E. in Mary E. Kite. 2010. *The psychology of prejudice and discrimination*. Wadsworth, Cengage Learning.

Priloga

Priloga A: Tviti

Tviti Donalda Trumpe, ki na mikroblogerski platformi objavlja pod imenom @realDonaldTrump:

25. junij 2015:

Rad imam Mehiko, nimam pa rad trgovinskih sporazumov, ki jih ZDA tako neumno sklepajo z njimi. Ti so zelo slabi za ameriške službe in zelo dobri za Mehiko.

(<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/614077526181314560>)

Mehiška vlada noče, da govorim o grozni obmejni situaciji in grozljivih trgovinskih sporazumih. Univision prisiljujejo, naj me ustavi – ni govora!

(<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/614077300624257025>)

30. junij 2015:

Rad imam Mehičane, a Mehika ni naš prijatelj. Ubijajo nas na meji, ubijajo nas pri službah in trgovinski izmenjavi. BORIMO SE!

(<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/615866741994954752>)

13. julij 2015:

Kdaj se mi bodo ljudje in mediji začeli opravičevati zaradi izjave – »Mehika k nam pošilja...«, ki se je izkazala za resnično? El Chapo

(<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/620548053045542913>)

... poleg tega se prek meje v Mehiko izliva na milijarde dolarjev. Mi dobimo morilce, droge in kriminal, oni pa denar!

(<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/620546522556534784>)

El Chapo in mehiški karteli meje nemoteno uporabljajo, kot bi bile sesalec, s katerim posrkajo droge in smrt naravnost v ZDA.

(<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/620545104525307904>)

24. september 2015:

Pravijo, da je moja ideja o postavitvi zidu nora. Kitajci so zgradili zid in le vprašajte se, koliko Mehičanov imajo v državi. Šah mat.

(<https://twitter.com/donaldtrump/status/647081073864605696>)

25. maj 2016:

Protestniki v Novi Mehiki so bili razbojniki, ki so mahali z mehiško zastavo. Zborovanje v dvorani je bilo veliko in čudovito, zunaj pa so bili kriminalci!

(<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/735465352436408320>)

30. maj 2016:

Obama pravi, da ZID na naši južni meji ne bi povečal naše varnosti (napaka), hkrati pa bi rad okoli Bele hiše zgradil še višji zid (ograjo).

(<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/737232540436664320>)

4. junij 2016:

Mnogi od razbojnikov, ki so napadli Trumpove miroljubne podpornike v San Joseju, so bili nezakoniti priseljenci. Zažgali so ameriško zastavo in se posmehovali policistom.

(<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/739080401747120128>)

21. junij 2016:

Politika priseljavanja Hillary Clinton o odprtih mejah bo znižala plače za vse Američane in zmanjšala varnost vseh.

(<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/745296338758270976>)

23. junij 2016:

Odrpte meje Hillary Clinton razbijajo ameriške družine. Našo državo bom znova naredil varno za vse Američane. #Imwithyou

(<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/746044729343741956>)

Priloga B: Intervju z Andrejem Brstovškom

Andrej Brstovšek je novinar časopisne hiše Dnevnik, od avgusta 2008 do decembra 2010 pa je za isti časnik delal kot dopisnik iz ZDA. Ameriške volitve profesionalno spremlja od leta 2000, pred tem pa jih je spremljal ljubiteljsko. Intervju je nastal v prostorih časopisne hiše Dnevnik, 5. julija 2016.

Na čem temelji kampanja Donalda Trumpa?

Na populizmu, ki temelji na širjenju strahu, na izredno uspešnem izkoriščanju medijske pozornosti, ki je je deležen, ter na osebnem imidžu oziroma na blagovni znamki Donalda Trumpa kot bogataša in uspešnega Američana. To v očeh Američanov nikoli ni bilo slabo, saj se uspeha ne zavida, ampak se ga poskuša posnemati.

Na kakšnem strahu temelji ta populizem?

Ne gre zgolj za strah pred terorizmom, ampak pred upadanjem ameriškega imidža kot edine svetovne velesile, gre za občutek ljudi, da Amerika to mesto izgublja, zlasti pod oblastjo Baracka Obame, za strah pred gospodarsko konkurenco, zlasti Kitajske ... Ne pravim, da te bojazni niso upravičene - vsaj na določenih področjih ta strah Američanov zagotovo ni nekaj neracionalnega, zlasti na področjih, kjer jih udari po žepu. Torej ne gre za nekakšno neracionalno paniko, ampak se dotika širokega kroga ljudi, ki jih njegova sporočila naslavlja.

Kdo so ljudje, ki jih nagovarja, ki ga podpirajo in volijo?

Raziskave in statistike kažejo, da nagovarja slabše izobražene, ekonomsko šibkejše, tradicionalne, belopolte Američane. Zanimivo je, da posega tudi v demokrasko volilno telo, predvsem nagovarja tiste belce, ki so ostali brez službe, torej nižji belski razred, »plavi ovratniki«, delavci, pri katerih strah pred Mehicani zelo dobro deluje. Njih krivijo za ekonomski zaton, saj je industrija zaradi prostottrgovinskih sporazumov šla iz ZDA, veliko tudi v Mehiko. To so tisti ljudje, ki so dovtetni ravno za to Trumpovo strašenje z Latinoameričani. Zanimivo je, da se je v tem segmentu tepel za njihovo pozornost z

Berniejem Sandersom, ki se je boril za njihove pravice in nastopil proti prostotrgovinskim sporazumom.

Donald Trumpu za zelo dobro lastnost štejejo njegovo »iskrenost«, se je pa mnogokrat izkazalo, da so bili njegovi podatki in navedbe ne le napihnjene ampak celo v celoti izmišljene, torej laži.

Iskrenost je pri njem zelo zanimiv pojem. Iskren je v smislu, da imajo ljudje občutek, da reče, karkoli mu pade na pamet. Prav neverjeten pa je v tem, da vse preverjanje dejstev, ki je bilo nekoč značilno za ameriške medije, saj so s tem »lovili« kandidate na njihovih napakah, pri njem sploh ne funkcionira. Ljudje mu ne zamerijo, ko ugotovijo, da je zamenjal stališče, ali pa ga, če smo iskreni, ga sploh nikoli ni zares imel.

Kako to?

Morda gre za bolj globalen trend populizma, kjer ni več tako pomembno, kako dosleden si, obenem je pa zelo pomembno, da nisi tradicionalen politik. Trump popolnoma izpade iz te kategorije, saj ne le da ni tradicionalen politik, ampak sploh ni politik. On je (medijski) zvezdnik. Zgleda, da imajo ljudje do takšnega politika drugačna pričakovanja. Poudariti je treba, da je imel v kampanji za republikansko predsedniško kandidaturo Trump slabe nasprotnike, pravi domet njegove kampanje pa bomo videli sedaj, ko se bo pomeril s protikandidatom iz demokratske stranke. Njegovi nasprotniki namreč niso imeli razdelane politike, niso bili karizmatični, pa tudi njihova energija je bila na zelo nizki točki. Sam pa zna, kot sem že omenil, zelo dobro izkoristiti medije.

Trump ima energijo, veliko se hvali in povečuje, kje pa je v njegovih govorih vsebina?

V svojih nastopih vendarle ima rdečo nit – na primer, kar se tiče Mehičanov, Kitajcev, trgovinskih sporazumov, šibkosti ZDA, ki jim bo povrnil veličino, - in pri osnovnih temah ostaja dokaj konsistenten.

Kako uresničljiva je ideja gradnje zidu na mehiško-ameriški meji?

Zid lahko vedno sezidaš, načeloma ni velikega problema – pripelješ beton in opeko ter ga sezidaš. Ne pa predstavljam si načina, kako bi prisilili Mehiko, da zanj plača. Te ideje popolnoma zagotovo ne bo mogel realizirati, res pa je, da en zid na meji z Mehiko že obstaja, ni sicer postavljen vzdolž celotne meje, tako da to tudi ni čisto nova ideja. Zidovi se vedno bolj gradijo, samo pogledjmo, kaj se je v zadnjih mesecih dogajalo po Evropi. Če Trump zmaga, bo zagotovo naredil nekaj v tej smeri – morda bo kratek in malo nižji zid, a nekaj bo.

So Mehičani za Američane to, kar so za nas Balkanci oziroma »južnjaki«?

Polovica Mehičanov, ki živijo v ZDA, ima še vedno izkušnje z diskriminacijo, še več pa temnopoltih. Koliko je Amerika kot talilni lonec v resnici poenotena, integrirana, to je pa drugo vprašanje. Očitno manj, kot bi si morda mislili.

Trump je Mehičane že večkrat označil za kriminalce, morilce in posiljevalce. Kako lahko brez posledic v javnosti govori takšne stvari?

Amerika ima svobodo govora, koncept sovražnega govora je veliko manj oster kot v Evropi. Tam lahko na primer še vedno brez težav vihraš z nacistično zastavo, za kar bi te v Nemčiji zaprli. Mehika kot država ima veliko težavo s podobo v ZDA. Nekaj časa je veljalo, da je to država na robu propada, ob meji s Teksasom, na drugi strani ceste, stoji mestece Ciudad Juárez, o katerem so več let bolj ali manj pisali le, koliko ljudi so tam vsak dan pobili, da so na primer obglavili novega šerifa. Veliko pozornost so pritegnile tudi zgodbe o El Chapu. Za Mehiko so govorili, da je to država, v kateri zvezna oblast izgublja nadzor nad velikim delom ozemlja. Nad karteke so v določenem trenutku poslali celo vojsko. In če ima država tako slab imidž, ga ni težko z enim populističnim sporočilom prenesti na ljudi, ki od tam prihajajo. V tem primeru je šla Trumpu voda zelo na mlin.

Ne vem pa, koliko kaj Mehika sama naredi za promocijo in izpostavljanje pozitivnih lastnosti države – ameriška mladina se hodi zabavati v Mehiko, vsi vedo, da bi ameriško kmetijstvo šlo pod vodo, če bi iz ZDA izgnali ilegalne migrante, cene kmetijskih pridelkov bi skokovito narasle, poleg tega pa so na vsakega ilegalnega migranta, ki dela v ameriškem kmetijstvu, vezana tri delovna mesta Američanov.

V neki državi se seveda lahko znebiš priseljencev, a boš s tem škodoval, če ne uničil gospodarstvo. Poleg tega imajo ZDA imidž države, v kateri je vse mogoče, kjer lahko vsakdo uspe. To je magnet za veliko tujcev, tudi za znanstvenike in športnike, ki si želijo tam uresničiti svoj potencial. Če takim ljudem ne daš prostega vstopa v državo, pa si zaprl vrata določenemu potencialu, ki vleče državo naprej.

Priloga C: Intervju z Marcelom Štefančičem

Marcel Štefančič je slovenski filmski kritik, televizijski voditelj, publicist, magister filozofije in avtor mnogih esejističnih knjig. Pogovor o kampanji Donalda Trumpa in prikazu Mehičanov v ameriških filmih je potekal prek telefona 13. julija 2016.

Če pogledava malce v prihodnost – kaj se bo v teoriji zgodilo, če Donald Trump postane ameriški predsednik?

Težava je, ker tega nihče ne ve. Sočasno s predsedniškimi bodo v ZDA potekale tudi kongresne volitve, na zadnjih je slavila republikanska stranka, ki ima trenutno večino v kongresu in senatu. Donald Trump je v zadnjih mesecih naredil veliko protireklamo zanje, tako se lahko zgodi, da bodo večino sedaj dobili demokrati, kar bi pomenilo, da bi imel Trump kot predsednik zavezane roke. Z njimi se lahko pogaja, ali pa vlada z izvršnimi povelji, a bi to lahko delal le kratek čas, saj bi bilo dolgoročno vladanje na takšen način podobno diktaturi, kar pa ne gre. Hitro bi ga interpelirali.

Je v ameriški zgodovini zabeležen že kakšen podoben primer?

Če bi Donalda Trumpa izvolili za ameriškega predsednika, bi se mu najverjetneje zgodilo to, kar se je Arnoldu Schwarzeneggerju, ko je bil izvoljen za guvernerja Kalifornije. Do položaja je prišel s populistično agendo, podobno kot Trump, v slogu, da je »pravi moški«, Terminator, najlepši in največji, sposoben vsega, da je premagal svet in da je kralj. »Ljudje, sedaj bomo vzeli stvari v svoje roke, tako bo, kot bom rekel«. Potem je sledila realnost – nastale so težave z demokrati, s katerimi je Schwarzenegger sprva poizkusil s pristopom, kakršnega je imel v predvolilni kampanji, a ugotovil, da brez soglasja in kompromisa ne bo mogel vladati in delati. Bil je paraliziran, znašel se je v mrtvem teku. Zato se je začel pogajati, posledično pa iz njegovega nastopaštva in petelinjenja ter (nerealnih) predvolilnih obljub ni ostalo nič. Ko je končal prvi mandat, je imel tako nizko podporo, da ni še enkrat kandidiral.

Podobno bo s Trumpom, ki bo ugotovil, da z načinom, s kakršnim vodi predvolilno kampanjo, ne bo mogel vladati. Kot predsednik ne bo mogel reči vsega, kar mu pade na pamet, predsednik ne more biti politično nekorekten. Lahko je, a mu pade podpora, grozi mu

»impeachment«, pa odtujiš si tako tujo kot lastno politično stranko, s katero ima težave že sedaj. Če bo Trump izvoljen, bo moral igrati tako, kot bodo rekli drugi.

Je skrivnost v tem, da ima drugačen pristop kot ostali kandidati?

On ni politik, deluje kot »antipolitik«, kot nekdo, ki ga politika ne zanima. V ZDA je namreč politika nekaj slabega, kar je povezano s korupcijo in pokvarjenostjo. Vendarle pa bo (če bo) postal predsednik ZDA, postal tudi politik.

Torej je trenutno bolj kot politik medijski zvezdnik?

Ja. To je kar splošen fenomen, ki pride v ospredje v trenutku, ko ljudje nimajo več zaupanja v politiko, ko vse vidijo kot korupcijo in kot nekaj zavoženega. Takrat demokracija nastane težava in ni več rešitev za nastalo stanje. Ljudje mislijo, da potrebujejo trdo roko nekoga, ki ni del te s korupcijo prežete politike in elite. Ljudje so tudi obsedeni z novimi obrazi, kar se je zgodilo tudi pri nas. Ljudje računajo na to, da bodo ti obrazi drugačni. Gre za populistični trik, ki je deloval zgolj v Nemčiji.

Torej so na čelo države pripravljene postaviti novi obraz ne glede na ceno?

Ja, saj so tako zelo jezni. Trumpa podpirajo in bodo volili tisti, ki so jezni. Tisti, katerih politično prepričanje je jeza. To je tudi edina točka Trumpovega političnega programa. Ljudem bere misli kot jih je nekoč Hitler. A je vse to le kratkoročno. Ko bo udarila realnost, bo treba nekaj narediti.

Kje je v vsem tem prostor za ameriški sen?

Ameriški sen je ameriška različica jugoslovanskega »bratstva in edinstva«. To je nekaj, kar naj bi skušaj držalo narod. Tako kot v Jugoslaviji tega nikoli zares ni bilo, tudi ameriški san dejansko ne obstaja. Nekaterim sicer uspe, a običajno na izgubo nekoga drugega. Ker je nekdo doživel ameriški sen, jih je 100.000 drugih ameriško moro. Njegovo bistvo je sicer, da obogatiš, a s tem nekdo drug obuboža. Če je na eni strani denar, ga na drugi ni.

So Mehičani v ZDA trenutno v tej ameriški mori?

Če bi Trump vse nedokumentirane priseljence, vseh 11 milijonov, izgnal, bi bila za ZDA to ekonomska katastrofa, saj bi ameriška ekonomija brez njih crknila.

Nekateri mediji in strokovnjaki opozarjajo, da Trump napihuje »dejstva« oziroma o določenih rečeh laže, a mu vse to ne pride do živega. Je to zato, ker imajo z njim vsi dobiček?

Če mediji Trumpa ne bi tako dolgo držali na prvi strani časopisov in v prvih minutah televizijskih prispevkov, njega sploh ne bi bilo. Ampak on je dobra zgodba, Trump je vse to, kar mediji potrebujejo. Če bi mediji hoteli, bi ga ubili prvi dan, ko je prišel. Do danes so o njem napisali že vse, pa to sploh niso bile stvari, ki bile globoko zakopane. Če bi te stvari objavili že prej in to protikandidati uporabili proti njemu, Trumpa sploh ne bi bilo. Mediji so ga sami izbrali, on je pravzaprav medijski kandidat in medijska kultura.

Kako so Mehičani portretirani v ameriških filmih in nanizankah?

Prikazani so kot nevidna sila. V glavnem jih ni, ali pa se pojavijo nekje ob strani, torej stranski liki. Hollywood so vedno obtoževali, da v filmih ni dovolj temnopoltih, z Latinoameričani pa je še huje, saj so pod vsakršnim radarjem. Ameriška filmografija je bila vedno stvar belcev. V času okoli druge svetovne vojne so temnopolte v filmih snemali tako, da so bili v protikadru, saj so tako lahko, ko so filme vrteli na bolj rasističnem jugu, te prizore enostavno izrezali. Latinoameričani so jo odnesli še slabše – temnopolti so bili prikazani vsaj kot služabniki, le spomnimo se filma V vrtincu, Latinoameričani pa so nevidni.

Je to odziv na to, kakšni stereotipi obstajajo na splošno o njih?

To je ogledalo, realnost. Latinoameričani so nevidna nacija, pa čeprav so v resnici še kako vidna. V Kaliforniji je na primer polovica prebivalcev Latinoameričanov.